

LA GUERRA CIVIL A ARENYS DE MAR (1936-1939)

Deixem que d'entrada siguin els seus protagonistes confederals els qui relatin els esdeveniments dels primers moments a Arenys de Mar. De tot plegat se'n desprèn una neta improvisació i que la iniciativa va ser presa des del primer moment per part dels homes del SU-CNT: *“Al tenerse las primeras noticias de la sublevación monárquica y fascista, los militantes del Sindicato Único de Trabajadores, afecto a la Confederación Nacional del Trabajo, identificados con los acuerdos tomados en los Congresos, y siguiendo las orientaciones y consignas de los Comités responsables, procuramos prepararnos convenientemente para la organización de un ataque por parte nuestra a las fuerzas reaccionarias locales.*

Faltos del material necesario para poder armar a nuestros hombres, buscamos una inteligencia con los elementos republicanos de izquierda, a fin de que nos proporcionaran al momento armamento y coordinar las fuerzas antifascistas locales.

Pero en aquellos momentos de peligro para las libertades populares y de amenaza fascista, los elementos de izquierda permanecían indiferentes a los acontecimientos, convencidos de que no pasaría de ser una nueva sanjurjada. Y, como es natural, solamente pudimos organizar un Comité de enlace entre nosotros y dos elementos de la UGT, trasladándonos inmediatamente a Mataró, a fin de informarnos de lo que verdaderamente sucedía.

Los compañeros de allí nos informaron de la gravedad del momento y de las instrucciones recibidas del Comité Regional para la buena marcha de la revolución antifascista.

Trasladados a nuestra localidad, pusimos en antecedentes a nuestros compañeros, en espera de la consigna señalada por el Comité Regional para salir a la calle con el poco de armamento que poseíamos y desarmar a los reaccionarios de la localidad.

Al día siguiente insistimos sobre los elementos de izquierda de la necesidad de la formación de un Comité antifascista mixto, planteándoles también nuestro propósito de desplazar al Ayuntamiento de la localidad, compuesto de elementos de la “Lliga Regionalista, con el fin de posesionarnos del control de todas las actividades de la población.

Esto era el domingo, tercer día de la sublevación, cuando ya se había extendido a Barcelona y Mataró, por lo que nosotros decretamos la huelga general para el lunes, en la localidad, y esperábamos proposiciones, pues estábamos dispuestos a obrar por cuenta propia.

Al día siguiente, debido a la presión efectuada por nosotros, “Esquerra Republicana” nombró dos representantes en el Comité de Salut Pública, y después de realizar una entrevista con el alcalde, sin obstáculo alguno por parte suya, nos instalamos, al Comité Antifascista, en el Ayuntamiento. Consultamos a las fuerzas gubernativas: Guardia Civil y Carabineros, sobre su posición en los momentos actuales, las cuales se pusieron a nuestra disposición y en contra del fascismo.

En estas circunstancias, nos enteramos de la retirada de las tropas sublevadas de Mataró y de la detención del general Goded, con la cual quedaba sofocada la rebelión en Barcelona, apoderándose, como consecuencia, el pueblo, de las armas de los cuarteles, por lo que nos desplazamos a Mataró, trasladando a Arenys de Mar unos cuantos fusiles, con los cuales armamos a nuestros hombres, estableciendo las guardias y vigilancia en las carreteras, procediéndose inmediatamente a la publicación de un Bando, por el cual se disponía la entrega de armas de los elementos reaccionarios de la localidad, dándoles el plazo de una hora para ello, y después se efectuaron numerosos registros, con resultados satisfactorios, sin efectuarse detención alguna por no haber habido lugar a ello.

Este Comité Antifascista puso en conocimiento de la población su constitución y las fuerzas que lo componían. El mismo día, por la tarde, se desplazaron, armados, los compañeros de las localidades vecinas, a fin a realizar el ataque a los fascistas de esta villa, en caso de que por nuestra parte no hubiésemos efectuado el desarme de dichos elementos.

Se procedió, con la ayuda de dichos compañeros, a la requisita e incautación de todos los edificios religiosos, que, por cierto, son numerosos en la localidad, quemándose lo existente dentro de algunos de ellos, incautándonos de todo lo concerniente a alimentación, tropas, muebles y objetos de valor, trasladándolo todo al local de la “Lliga Regionalista”, que ha pasado bajo el control nuestro.

También han sido requisadas joyas, objetos religiosos de oro y plata y otros valores que constituían riqueza en manos de los elementos religiosos. Todo ello está en depósito del Comité Antifascista de la localidad.

Hasta el momento, no ha sucedido ningún hecho provocado por los elementos de derecha, por lo cual no ha sido necesario adoptar medidas enérgicas contra ellos. Han sido ejecutados tres religiosos en los alrededores de la localidad, lo cual se efectuó sin haber dado disposiciones en tal sentido este Comité, hecho que ha escapado a nuestro control. Así, pues, la situación local es tranquila, continuando las milicias antifascistas de vigilancia en los diferentes puntos estratégicos de la población.

Hemos de señalar las observaciones de que, a pesar de que el Comité Antifascista lo forman dos elementos de izquierda, dos de la UGT y tres de la CNT, quienes llevamos el control en todos los órdenes, somos nosotros.

Atentos siempre, y prevenidos para los acontecimientos que puedan presentarse, la posición de los militantes de la CNT, en ésta es paralela a la determinada en el último Pleno de Locales y Comarcales, procurando siempre que en las disposiciones que dicta el Comité Local predominen los acuerdos que toma la organización con relación a los momentos actuales.

Nuestra defensa contra el fascismo está estructurada en sus diferentes aspectos del control de las milicias locales, del abastecimiento y distribución de artículos de primera necesidad y todas aquellas actividades que se precisan para la buena marcha y desenvolvimiento de la revolución antifascista.

A pesar de que todo ello se realiza con deficiencia, debido a la falta de militantes y de la poca capacidad en este sentido, esperamos salir adelante con nuestro esfuerzo y voluntad y con el apoyo, si es preciso, de compañeros solventes, que procuraríamos se desplazaran, si hay posibilidades para ello.

Esta es la situación de la localidad en los momentos actuales.

En espera de que la organización determine nuevas normas y actividades a desarrollar en beneficio de la revolución y la libertad, queda por el Comité Antifascista.

La Delegación del Sindicato Único de Trabajadores (CNT). Arenys de Mar, 29 de julio, 1936" (1).

Amb el llenguatge propagandístic del moment, la UGT reclama el seu breu moment de glòria durant els primers moments: *"Animats d'un bon esperit de companyerisme, des del primer moment ja es van posar d'acord la UGT i la CNT per tal de donar la batalla al feixisme que existia a la vila.*

Dimarts, dia 21 del passat mes, va quedar constituït el Comitè, amb força ganes de treballar i donar una bona torna als negrers vestits de senyors de la localitat.

La primera tasca del Comitè fou destituir l'Ajuntament lliguer i confiscar els locals de la Lliga, CEDA, Hotel Mont-Calvari, Centre Radical i Centre Catòlics, llocs infectes que calia netejar.

Va cremar el convent i l'església.

També hi va haver neteja general de capelletes de carrer i oratoris particulars. El PSU i la UGT ocupen el local que fou de la Lliga.

És motiu de destacar amb satisfacció l'augment de les seccions afectes a la UGT. Actualment han ingressat les seccions Mercantil i Ram d'Alimentació" (2).

El diumenge 19 de juliol, l'alcalde ja estava disposat a transferir el poder municipal a una comissió de partits.

EL COP

El dissabte, 18 de juliol de 1936, molts arenyencs s'assabentaren pels diaris de la sublevació d'una part de l'exèrcit al Marroc (3): *"La gent no va donar-hi importància perquè els diaris afirmaven que el govern havia tramès al Marroc forces lleials. Perfecte ordre, funcions als cinemes. A dos quarts de 9, després de les notícies de premsa donades per ràdio, les quals no donen tants detalls interessants com a l'emissió del matí, s'escolten les veus dels líders republicans i socialistes que donen instruccions per si un cas es proclama l'estat de guerra. La consigna és: proclamar la vaga general a tota població on es declari l'estat de guerra. Tothom se n'adona del moment greu de la situació. Jo estic al local de la Sala Mercè i escolto totes les proclames del govern les quals acusen la gravetat del moment. Es llicencien les tropes que s'hagin declarat en rebel·lia. Vaig anar a escoltar la ràdio a casa en Surribas i, a les cinc del matí, es donà la llista del nou govern. Tothom, amb el precedent dels fets d'octubre de 1934, es va creure que el dia 18 havia d'ésser sufocat. A les 8 del matí, escolto per ràdio València els fets de Barcelona".*

Dia 19- Després de llevar-me, vaig saber els esdeveniments de Barcelona. Des de la platja se sentien clarament les canonades. La confusió era enorme. La ràdio demana voluntaris per fer transfusions de sang i tothom té consciència de la tragèdia. La condemna és unànime. Passem tot el diumenge d'incertesa i amb notícies alarmants. Sabem, que a Barcelona, guanyen els addictes a la Generalitat. Continuen tota la tarda les canonades. A les 7 del vespre es dona per ràdio la notícia de la detenció del general Goded. La gent s'estaciona davant l'Ateneu i a la parada de xurros que hi ha instal·lada davant de Can Ramis. Es tenen notícies que a Mataró i a Girona s'ha proclamat l'estat de guerra i s'ha vençut a les tropes. Després de la bafarada, tothom dona la cosa per delicada i tots els comentaris són d'alegria. Parlen per ràdio, Goded, el guàrdia que el va detenir i Lluís Companys. Ens anem a dormir amb tranquil·litat.

Dia 20- La situació segueix igual. Al matí es reuneix la junta de l'Associació d'Esquerres Catalanistes. L'alcalde havia intentat fer alguna visita. Els parers són contradictoris.

Els elements de la CNT parlamenten amb nosaltres i demanen una actuació conjunta per fer front a la situació. Jo i Cusachs anem a veure l'alcalde i parlem de la situació del moment. Ell està disposat a renunciar a favor nostre. A la tarda,

s'invita a fer alguns registres, però la Guàrdia Civil posa alguna objecció. Els registres no s'efectuen. Cap al tard comencen a veure's autos amb elements de la FAI. La Guàrdia Civil va sortir a oferir-se a Can Torrent (Josep Torrent Oliver d'ERC). Vam anar a dormir sense altres notícies que la crema dels convents”.

Poques setmanes abans, del 19 de juliol de 1936, el president del *Centro de Derecha Arenyense*, Jaume Ferrer Calbetó, oferí davant els qui, a Barcelona, podien estar en contacte amb els militars, la col·laboració i ajuda de les dretes arenyenes per si s'estimava oportuna en produir-se l'aixecament militar. Aquest oferiment es desestimà, tot dient que l'aixecament es circumscriuria únicament a l'estament militar i que no seria necessària dita col·laboració. Això no obstant, es produïren alguns intents aïllats d'ofertament i contacte amb les forces de la Guàrdia Civil i els Carrabiners de la població que es mantingueren a l'expectativa del que passaria a Barcelona.

La materialització de la col·laboració, la donaren alguns joves d'Arenys que, a mitja tarda del dia 19 de juliol, es traslladaren fins a Mataró, oferint-se a la caserna d'Artilleria. Però, amos d'aquella ciutat els elements milicians, no es veié necessària la col·laboració, tornant aleshores a Arenys.

Els escamots revolucionaris no donaren senyals de vida fins al dimarts 21 de juliol, quan alguns forasters, després de procedir a l'assalt i saqueig de la caserna d'Artilleria de Mataró, portaren armament.

No hi havia armes en poder dels elements de dretes. Tots aquells que havien figurat a l'antic Sometent i a Acció Ciutadana, creada després dels fets d'octubre de 1934, havien anat lliurant fusells i pistoles al nou Sometent d'esquerres i a la Guàrdia Civil. Només restava alguna arma de caça que també va ser lliurada al Comitè de Milícies.

L'ANARQUISME A ARENYS DE MAR

A nivell sindical, el Sindicat Únic de Treballadors (CNT-AIT) d'Arenys de Mar tindrà un cert predicament amb un lent treball que prové dels anys 20 i que triplicarà durant la guerra civil.

Presentarà 12 seccions i una junta central sobre un total teòric d'afiliació d'unes 1.670 persones, havent experimentat un fort engrandiment del sindicat d'ençà el juliol de 1936.

El Sindicat de la Indústria Fabril, Tèxtil, Vestir i Annexos CNT, filial del Sindicat d'Indústries Vàries d'Arenys de Mar, controlava la majoria de treballadors d'aquesta indústria amb més de 900 afiliats. Disposava d'un local incautat al passeig Xifré/García Lorca 22: *“Están próximas a terminarse las obras que se están efectuando en el local del antiguo Circo Lloveras, el cual será*

destinado a Sindicato Único de Trabajadores y en el que cada Sección tendrá su Secretaría, todo ello necesario ante el número de afiliados con que hoy cuenta esta organización local. Han sido colectivizadas las Secciones de albañiles y peones, carpinteros, pintores, lampistas y electricistas” (4).

COMPOSICIÓ DE LES SECCIONS DE LA CNT. FEBRER 1937

Secció	Representant	Estimació % sobre el total	
Junta Central Ind.Vàries	Marian Galindo		
Secció Fabril	Agustí Tayeda	53,89%	900 afiliats
Secció Metal·lúrgica	Valentí Aguilar	6,29%	105
Secció Pell	Joan Bas	2,69%	45
Secció de Tècnics	Joaquim Noguer	1,80%	30
Secció Construcció	Fèlix Buch	2,99%	50
Secció Vidre	Enric Arrufat	6,59%	110
Secció Esp. Públics	Josep Bras	0,90%	15
Secció Pescadors	Ramon Fajarnés	3,89%	65
Secció Camperols	Joan Bertrand	10,78%	180
Secció Vària	Àngel Bastida	7,48%	125
Secció Transports	Josep Cardús	1,80%	30
Secció Prof. Liberals	Joan Vilaró	0,90%	15

Font: AHFF i elaboració pròpia

Els primers mesos de la guerra van sovintejar els actes de propaganda organitzats per la CNT-FAI, destaquem-ne alguns: El dimarts 6 d'octubre de 1936, les *Juventudes Libertarias* organitzaren un míting, a les 9 del vespre, amb els oradors Francesc Sabaté, Genís García i Fidel Miró ⁽⁵⁾. El 31 de gener de 1937, hi hauria una conferència de Vicenç Marcet, de la CNT sobre el tema “*El presente de la Revolución y la Guerra y la misión de los trabajadores*” ⁽⁶⁾.

LA REVOLUCIÓ DE JULIOL DE 1936

L'impagable Josep M. Miquel i Vergés ⁽⁷⁾ narra la trama de l'autèntic cop de la CNT-FAI per fer-se amb el poder municipal. Altrament sobta la densitat i la velocitat dels esdeveniments que ho embolcallaven tot, segrestant la voluntat de la majoria de la població i imposant una dictadura i un estil expeditiu totalment aliè al tarannà arenyenc: “*Dia 21- A les 8 del matí, Josep Martí Martori (UGT) i Salvador Mola (CNT-FAI) van a casa d'en Salvador Cusachs (ERC) i l'hi pregunten quina actitud s'ha de prendre. L'animen a formar part d'un comitè que s'ha de fer càrrec de la situació a Arenys. Tots tres van anar a casa de l'alcalde i demanen per establir el funcionament d'aquest Comitè a la Casa de la Vila. L'alcalde va dir que per ell no hi havia cap inconvenient però que havia de passar aquesta proposta a la consideració dels altres membres del Consistori*”.

Tots plegats van dirigir-se a l'Ajuntament. Mentrestant, l'alcalde va convocar amb urgència tot l'Ajuntament. **En Mola digué que, davant les circumstàncies, s'havia nomenat un Comitè Revolucionari format per l'Esquerra, CNT i UGT i que aquest Comitè duria a terme els actes de repressió del moviment militar i dels elements feixistes.** L'alcalde no hi trobà cap inconvenient i cap regidor, a requeriment de l'alcalde, va posar-hi cap objecció. L'alcalde cridà el secretari i el dipositari. **El Comitè destituí l'Ajuntament (...).** En aquell moment, vaig anar a l'Ajuntament i vaig trobar-los a la sala de sessions. Es dictà un ban, que redactà Antoni Subirachs Cunill, en el qual es disposava la recollida d'armes.

L'alcalde oferí els empleats de la Casa de la Vila per a tot el que fos necessari. Josep M. Pons, ens digué que l'alcalde no podia signar aquell ban, ja que no era a iniciativa de l'Ajuntament sinó del Comitè. Jo vaig fer alguna objecció sobre el ban, que no va ser atesa, àdhuc se'm contestà amb una certa violència.

Des d'aquell moment, els elements de la CNT van agafar la direcció del moviment antifeixista i miren amb recel a tots nosaltres. El ban és el següent: (...).

Es llegí el ban i tot el poble seguí el nunci. Comencen a venir armes. El jutge entrega la seva i posa alguna objecció.

S'anotava amb relació els noms i nombre d'armes que s'entregaven. Funcionen vals i passis, els quals van segellats per la CNT.

El matí en Mola anà a Barcelona i portà 26 mosquetons i algun Màuser amb moltes municions. Es féu el repartiment d'armament, gairebé tot als individus de la CNT i dos o tres a l'Esquerra.

A la tarda corrien camions d'elements forasters armats. Un d'ells s'aturà a Arenys i començaren a desembarassar l'església ⁽⁸⁾.

De moment es digué que només es treien els bancs, però al cap de poc es començà a veure fum i s'ensenyorí la calma que hi havia a la Riera on els grups restaven silenciosos. Molts arenyencs procuraren apagar el foc, un cop aconseguit apagar el foc es destruïren totes les imatges es carregaren a dos carros i es traslladaren a la platja on tot es cremà. Tothom consternat. Les notícies d'Espanya són confuses. Es crema el convent de les Carmelites i es destrueix l'església dels frares (...).

Dia 22- Sufocada la sublevació a Barcelona, comencen a presentar-se molts camions forasters que passen amb banderes vermelles i negres i vermelles. A les cinc en punt de la tarda se sent un tret i també s'escolten molts tirs que van dirigits a can Formosa d'on es diu, ha sortit el tret. Es verifica un registre. Viuen a can Formosa els Pujol, els quals van a viure a can Còrdoba a la casa gran.

Van registrar can Sura s'entra al local del partit Dretes Arenyenques i es fa malbé molta cosa. El Comitè confisca el Centre de Dreta i del Casal Regionalista. Es fan molts registres i s'exigeix que les cases tinguin les portes i finestres obertes.

Dia 23- Continuen passant camions i augmenten els permisos per carretera i es disposa que no funcionin els vals i que les botigues fiïn.

Dia 24- Segueix tot igual i es verifiquen alguns registres en cases, a can Montalt, a can Bertran.

Dia 26- Al matí tothom s'adona que l'estàtua que hi havia a la plaça de l'Església, del bisbe Català, és a terra feta a miques. El cap, més tard, és col·locat a una barraca feta de sacs de sorra que hi ha davant la casa de la Vila. La gent va endiumenjada. A la nit es fa malbé l'església del Calvari. Es va treure les imatges (...).

Dia 27- Al matí ens adonàrem que la imatge de la Mare de Déu que hi havia damunt la portalada principal de l'Església ha desaparegut, així mateix la que hi havia al damunt del portal petit.

Dia 28- *A la 1 de la nit es sentiren trets als frares. Es van verificar registres. A la matinada s'emportaren tres o quatre, el rector, un vicari i un frare, pujaren Riera amunt i després tornaren a baixar sols. L'endemà es començà a dir que han mort el rector. La notícia es confirma. El rector (Josep Rigau) i un frare (Fra. Prudenci de Pomar) es troben morts a dins el camí de can Jalpí. A un rial el capellà i al rial de can Sala mossèn Gaietà Valldolix, i el frare que tenia cura de la cuina. Abans, a la nit mateixa, el registre que es feu a casa del nebot del rector, on vivia mossèn Josep Rigau, es trobaren 1.000 i pico de pessetes que es posaren a disposició del Comitè.*

Dia 29- El passi que ahir vaig fer per a mossèn Tosell, perquè anés a Santa Maria de Palautordera no ha donat resultat. Avui m'han vingut a buscar a casa de part de Martí Vilà. Quan he arribat m'ha dit que li havien telefonat de Santa Maria de Palautordera dient-li que aquell comitè es trobava amb un compromís, ja que no responien de la seguretat del mossèn Tosell, donat que els elements de Granollers podien anar-hi. Hem fet una autorització perquè dos individus armats de les milícies de tota confiança, Joan Pruna i Florenci Fecé, l'anessin a recollir i el portessin a lloc segur. S'ha dut a terme la missió sense dificultats.

La gent sembla recobrar la tranquil·litat que es perdé ahir a causa de la mort del rector. Els forasters se'n van d'Arenys perquè als trens, que en passen molt pocs, no es necessita paper que els autoritzi a traslladar-se. Queden molt pocs forasters.

Faig, per ordre del Comitè, un full que demà s'ha de passar per Arenys.

Han marxat les monges. Els Castelló del Paraíso i Maria Casademunt, que tenen allotjades les monges de la Presentació, em demanen consell sobre el mitjà

per anar-se'n. Com que són franceses, jo els dic que el mitjà més segur i eficaç és el del consolat. No en sé res més. Aquest consell se m'ha demanat a la tarda.

Dia 30- El matí ve un amic (Pere Màrtir Puig i Estapé) i, plorant, em diu que està amenaçat. Parlem del mitjà de la fugida. Tothom de dreta és fora d'Arenys. El senyor Espriu ha tingut un atac de cor. Saludo i conec el senyor Duran, amic del Sr. Espriu, que resulta ser comunista. A un quart de 8, amb el tren, marxa l'amic. A les 8 el doctor Solé ve a veure'm perquè unes amigues d'ell, les Arnau, en marxar, havien deixat en dipòsit al rector un maletí amb valors i joies. Junts anem a trobar en Mola i ens diu que no sap res d'això i que les Arnau facin una llista dels objectes que havien lliurat al rector.

A la nit em quedo a dormir a Ca l'Espriu i parlem de la situació. Tot el dia uns grups d'homes han desembarassat la rectoria.

A la tarda, a les 5, hi ha hagut una assemblea a la Sala Mercè i ha parlat en Mola. Ha comentat l'ordre revolucionari i ha dit que els edificis confiscats servien per remeiar l'atur i donar treball.

Dia 31- Em llevo a dos quarts d'onze, perquè vaig anar al llit a dos quarts de quatre. Mentre estic esmorzant, el senyor Duran i jo parlem de la situació. La senyora Escolàstica Castelló Molas em diu que es desembarassa l'església i, juntament amb Duran, me n'hi vaig. Un milicià ens invita a no aturar-se a la Riera. El senyor Duran se'n va i jo entro a l'església. Homes amb malls i cordes, en un nombre considerable, estiren, fan caure altars. Parlo amb en Trifón Costa Guixà per salvar l'altar major i seguidament vaig a l'Ajuntament a parlar amb en Martí Vilà. Li faig una sèrie de consideracions sobre el valor artístic i aconseguixo un paper dirigit a Trifón que diu: "Fins a nova ordre no toqueu l'altar major. El Comitè (Hi ha un segell que diu: "Confederació Nacional del Treball"). Corro a l'església i el dono a Trifón i estem d'acord. Jo assenyalo la conveniència de tapar-lo amb llençols i quedem entesos. Mentrestant tots els altars i imatges són trets al carrer, estellats i traslladats amb un camió a la platja davant de la Caserna de Carrabiners on es crema tot. A dos quarts de 7 les ràdios donen la notícia que el govern de la Generalitat ha decidit (...). Això produeix una gran impressió a tots els qui, des de la Sala Mercè, escoltem per ràdio les notícies informatives.

Es fa un ban que diu: "El Comitè, etc...". A l'Ajuntament han posat la bandera de la FAI.

Continuació dia 31- A la tarda vaig a casa el senyor Espriu i trobo Nicolau Castelló que ha vingut de Barcelona en tren i ha perdut la documentació.

Anem a la Casa de la Vila i li faig un paper que acredita la seva personalitat. Aprofito l'ocasió i parlo amb en Mola sobre l'altar major, ell em diu: "que ja té els collons plens de valors artístics" i en dir-li que potser seria convenient que vingués algú de Barcelona per indicar la manera de salvar l'altar, em contesta

violentament: “Aquí no hi ha altra autoritat que la del Comitè d’Arenys. Res de Barcelona, ni ningú de Barcelona”. Abans el doctor Solé m’havia donat la llista dels objectes que les Arnau tenien a la rectoria i la lliuro a en Mola.

A la Riera hi ha set fogueres grans on es van cremant tot els altars i imatges de l’església. A la platja segueix una altra foguera.

A la nit torno a dormir a casa el senyor Espriu.

A les 7 de la tarda s’han reunit a la Casa de la Vila tots els encarregats de les fàbriques d’Arenys i s’han posat a disposició de la CNT. Abans de les 12 han trucat a ca l’Espriu i tres homes armats han preguntat el nombre de persones que vivien a la casa i si hi havia algun foraster.

Dia 1 (d’agost)- Després de llevar-me vaig a la Casa de la Vila. Hi ha molta calma. Ben dinat torno a l’església i procuro veure Trifón, però no el trobo. Faig algunes consideracions a la gent que acaba de destruir els objectes religiosos. Dic a un d’ells que l’altar major no s’ha de destruir i em sembla que m’han entès.

A la Riera continuen els focs. Avui són tres fogueres.

Vaig a can Cusachs i m’expliquen l’esdevingut a can Tàpies. Sembla que uns (homes) armats van anar ahir a casa seva i li exigiren 10.000 duros. Ella els digué que no els tenia i anà a Barcelona a trobar a Martí Barrera. Junts van anar a veure Josep M. Espanya i aquest diu que ha parlat amb l’alcalde d’Arenys.

Avui han anat a can Cusachs, la muller de Tàpies i un guàrdia civil i parlen de l’afer. El guàrdia diu que posar-se davant dels elements armats i exigir-los un acatament a les ordres de la Generalitat fóra suïcida.

Aquest matí continua a l’Ajuntament la bandera de la FAI, però al cantó del carrer Ample hi ha hissades les banderes catalana i republicana; la bandera catalana col·locada sota l’espanyola.

Ahir es va reunir el Comitè i s’acordà entre altres coses exigir a la banca privada, que corresponia a Esteve Tàpies Baxeras i a Domènec Massuet Amorós, la quantitat de 10.000 pessetes per a remeiar l’atur forçós, que els jornals es paguessin íntegres com la setmana passada i que la casa Mollfulleda obrís de nou el pas de l’aigua a les famílies que per manca de pagament se’ls hi hagués tallat. A la tarda es llegí un ban que feia una crida a la milícia antifeixista: “El Comitè agraeix al poble d’Arenys l’assistència que ha trobat en l’allistament de les Milícies Antifeixistes. Tots els altres i atenent les seves possibilitats seran cridats oportunament. Continuen obertes les llistes de les Milícies Antifeixistes. Arenyencs allisteu-vos-hi per la llibertat. El nombre d’allistats fins ara és de 203. El Comitè agraeix aquesta col·laboració”.

A les 6 de la tarda les milícies antifeixistes presents aquí a Arenys de Mar, acudiran de nou a aquest local per tal de rebre les ordres d'aquest Comitè.

També atendran els temes de l'armament i dels jornals dels milicians.

Es farà igualment una ordre atenent a la qualitat de la llet que es venia: "Aquest Comitè exigeix dels venedors de llet que no l'adulterin. La secció de sanitat nomenada a aquest efecte posarà a coneixement d'aquest Comitè qualsevol infracció d'aquesta ordre i s'obrarà en conseqüència".

EL COMITÈ DE SALUT PÚBLICA

El Comitè seria dirigit pels elements destacats de la CNT i de la FAI, secundats per un petit nombre de militants d'esquerres. Ara bé, vist com anaven les coses, desbordada la revolució, al cap de pocs dies els partits Esquerra Republicana, Acció Catalana o el PSUC-UGT, consideraren oportú apartar-se de l'organisme revolucionari, si bé donaren llibertat als seus militants per reconsiderar la seva col·laboració. Des d'aquell moment, la població quedaria controlada totalment per la CNT-FAI, les JJLL i elements acòlits procedents de tots els sectors antifeixistes.

El Comitè de Salut Pública, dirigit per Salvador Mola Pidemunt, sempre donà mostres d'actuació molt autònoma; en una ocasió quan era preguntat sobre l'altar major, visiblement molest, va contestar: *"Aquí no hi ha altra autoritat que la del Comitè d'Arenys, res de Barcelona, ni ningú de Barcelona"*. Mostrant així la seva autonomia de qualsevol poder, fins i tot, del molt hipotètic CCMAC.

COMPOSICIÓ DEL COMITÈ DE SALUT PÚBLICA

Salvador Mola Pidemunt	Cap del Comitè/ Defensa	CNT-FAI
Marià Galindo Úbeda	Secció de Treball	CNT-FAI
Josep Rebugent Garriga	Secció d'Alimentació	CNT-FAI
Joan Vilaró Genís	Economia/Consell Local	CNT
Luciano Carreras Orquin	Confiscacions	CNT-FAI
Jesús García García		CNT-FAI
Martí Vilà Porcar (a) cafetero		CNT-FAI
Josep Corbera Civera	Secció de Vigilància	CNT-FAI
Joaquim Pérez	Secció de Transports	CNT-FAI
Ricard Solà Espriu	Secció de Sanitat	
Francesc López Pérez	Confiscacions	ERC
Salvador Cusachs Nualart		ERC
Jaume Badia Rucarols	Cultura	ERC
Josep Martí Martori		UGT

Font: *Causa General* d'Arenys de Mar (AHNM) i papers de Josep M. Miquel Vergés (AHFF)

El Comitè Antifeixista s'instal·là, en un primer moment, a l'edifici de l'Ajuntament, però als pocs dies es traslladà a la torre del passeig Xifré núm. 1. on, per cert, més tard s'hi ubicaria l'Ajuntament. Aquesta torre serviria també de caserna per a les milícies i seu del Comitè de Defensa. El comitè tenia 4 xofers. Les milícies armades passaven de 70 homes en un primer moment.

LES MILÍCIES ANTIFEIXISTES AL FRONT

D'Arenys de Mar van sortir 75 milicians cap al front, en una xifra molt superior a la de poblacions de la rodalia.

Únicament els van acompanyar 4 milicianes, és a dir, un 5,33% sobre el total. D'entrada sorprèn l'elevat nombre de milicians enrolats a la columna Malatesta, que sumen el 44 % sobre el total, mentre l'Ascaso i la Durruti totalitzen el 25,33% i el 16% respectivament. La major part d'aquests contingents anirien al front d'Aragó.

Les primeres columnes van sortir cap al front el mateix mes de juliol de 1936, les darreres ho farien el mes d'octubre d'aquell any: *"Agregados a la columna Solidaridad Obrera, han salido para el frente diez compañeros pertenecientes a la CNT. Hasta la fecha todos los milicianos de la localidad que se encuentran luchando en el frente de Aragón, a excepción de algunos, están afiliados al Sindicato Único de esta localidad"* (9).

Als 993 milicians maresmencs consignats, cal afegir les aportacions de les moltes poblacions on no hi ha informació estadística per la qual cosa puc ben assegurar que el nombre de milicians del Maresme al front estarien al voltant, o potser superarien lleugerament els 1.500 homes.

LA REPRESSIÓ A LA RERAGUARDA

Es produïren actes de violència per tal de dominar, pel terror, tota la població.

Les víctimes eren obligades a presentar-se a la torre del Passeig Xifré núm. 1. Allà eren forçades a lliurar determinades quantitats en un termini molt breu, sota amenaça de detenció o de mals pitjors.

Zenon Torres i Josep M. Terrats havien estat conduïts a l'esmentat local i en sortiren per anar a l'indret on serien sacrificats.

Es van treure algunes víctimes de casa seva, sota l'engany que era necessària la seva presència al Comitè per fer alguna declaració o aclarir algun concepte, quan en realitat eren conduïts en automòbil i assassinats fora la població. La

Causa General creu que poden considerar-se actius col·laboradors els quatre conductors dels cotxes.

El 16 de novembre de 1936, es practicà la detenció de 23 elements d'ordre de la població, foren conduïts a la presó del partit judicial, situada als baixos de l'Ajuntament, i estigueren retinguts més o menys temps, fins a un màxim de 12 dies.

Algú digué, a qui preguntava, els motius d'aquestes detencions que individualment cap dels detinguts tenia causa per a ser-ho, però que fent això es volia donar a entendre a la població que no havien variat les circumstàncies dels primers dies. Per tant, era un instrument per assolir la completa submissió vist que els ciutadans començaven a creure que ja era possible una major llibertat de moviments.

Hi hagué també la intenció d'efectuar una represàlia generalitzada contra els 23 detinguts, fins i tot se'ls va fer formar per comptar-los, s'intentà acollonir-los dient que possiblement tots cabrien en el mateix camió que estava esperant. D'haver-se produït, segurament haurien estat assassinats de camí a Barcelona, seguint l'experiència dels veïns de Canet de Mar.

En assabentar-se, algunes persones influents a Barcelona, d'aquestes intencions es produïren trucades des d'algun organisme oficial per cridar l'atenció als dirigents locals sobre el seu grau de responsabilitat pel que pogués succeir als detinguts.

A diversos veïns de la població se'ls conduí en automòbil a punts allunyats del centre de la població i a altes hores de la nit, per acollonir-los i aconseguir d'ells confessions o delacions. Dos d'ells van ser Joan B. Pons Arxer i el mestre Jacint Arxer Buxalleu, entre altres, que sempre van callar aquestes violències per les amenaces que rebien en posar-los en llibertat.

S'arribà a l'extrem de portar als detinguts a altes hores de la nit a un punt sobre el túnel de Caldes d'Estrac, on es formà un escamot d'execució que era il·luminat pels llums del vehicle. Això succeí a Enric Castelló de Plandolit i al seu cosí Lluís Casademunt Castelló, que tingueren la serenor de negar els fets que se'ls imputaven, la qual cosa provocà que fossin posats en llibertat.

Molts dels excessos comesos no ho foren per acord del Comitè Antifeixista, ja que entre els col·laboradors hi havia elements que obraven per compte propi, perquè tenien carta blanca o bé perquè prescindien de la seva conformitat.

Pel cas de la sort de Josep Terrats, una reunió de tot el Comitè decidí la seva sort, se'l conduí als afores de la població on seria assassinat.

En el decurs de la Revolució de 1936 es produïren 20 assassinats (almenys 7 d'ells de persones nascudes a Arenys).

El major nombre correspon a un variat grup integrat per comerciants, advocat, industrial, perit agrícola i escriptor (9), seguit dels religiosos (6), un obrer i un pagès. Per ideologies destaquen Lliga Catalana, Acció Catalana i Antoni Castelló assassinat, el 30 de gener de 1939, quan anava cap a Arenys a fer-se càrrec de la *Jefatura de Falange Española*. La persona més jove tenia 32 anys, la més gran en tenia 70.

Quant als llocs on es produïren els assassinats, destaquen Arenys de Munt (3), rodalies d'Arenys (Vallgorguina, Sant Pol, Sant Cebrià) (3) o Barcelona (3).

Amb el pas dels mesos la repressió vermella de l'estiu de 1936, deixà pas a una repressió més institucionalitzada, més suau però mantinguda en el temps, a cura del SIM, dels Ajuntaments o bé d'altres organismes oficials i partits polítics.

Van ser molts els emboscats en organismes oficials, planes majors etc. que d'aquesta manera s'escapoliren d'anar al front, n'hi hagué que s'amagaren a casa seva i bé a altres localitats. Si bé era del domini públic que el fill de tal o qual família s'havia amagat, no s'executaren represàlies.

Els incendis i saqueigs de la Parròquia, Convent dels Caputxins i el de Religioses de Santa Clara i altres es realitzaren el 22 de juliol.

Les monges que atendien l'asil de Vells i les Germanes Vetlladores es pogueren quedar a la població, si bé vestides de seglar, prestant servei amb el consentiment del Comitè.

L'assassinat del rector i del vicari i altres religiosos el 28 de juliol assenyalà una tendència, accentuada després amb la persecució sistemàtica de sacerdots o religiosos que durant més o menys dies van romandre amagats a la localitat.

Hi hagueren moltes persones devotes que ajudaren a amagar-se o escapolir-se als religiosos, fins i tot havent de patir represàlies sobre les seves pròpies persones: *"Han estat posats a disposició del Tribunal Popular, Trinitat Valero, acusada d'haver amagat a la seva torre d'Arenys de Mar, a unes monges i capellans, donant-los facilitats per passar a França"* ⁽¹⁰⁾.

L'església parroquial va quedar despallada dels seus ornaments religiosos i objectes de valor. El retaule de l'altar major, joia del barroc, va ser objecte d'amputacions no arribant-se, però, a la seva destrucció perquè algú va convèncer els incendiàries que podien fer molt diners venent-lo a l'estranger. Així es pogué conservar en relatiu bon estat si bé l'hi mancaven 52 figures: *"l'omnipotent Comitè l'enganyava una vegada rere l'altra, car simulaven ordres de suspensió de l'enderroc (de l'altar major) però cursaven altres ordres de seguir-lo endavant sense parar. Els disbarats al retaule anaven costant diners al Comitè, que pagava la brigada encarregada de fer-ho; altrament l'obra era grandiosa i ben travada i les seves peces no es desprenien fàcilment i, entrat l'agost, utilitzaven*

camions que estiraven els llibants per arrossegar algunes imatges. Si d'una banda ja no interessa invertir jornals en allò, d'altra els Serveis del Patrimoni Artístic de la Generalitat, bé que d'una manera precària, comencen a tenir alguna eficàcia fora de la capital i sense acabar la destrucció l'església passa a ser seu de la col·lectivització del Transport i servei de garatge”⁽¹¹⁾.

L'església va ser dedicada a garatge de la Col·lectivització de Transports, les campanes van ser llençades des del cloquer i portades a una foneria propera, el mateix que algunes baranes d'altars. Es calculà en unes 150.000 pessetes el valor dels desperfectes, sense incloure la valoració de les joies i vasos sagrats que van desaparèixer.

La rectoria va ser enderrocada entre els mesos de juliol i d'agost de 1936.

El convent dels Caputxins va ser saquejat. La residència es dedicà a alberg dels refugiats del nord i l'església a taller col·lectiu dels fusters.

L'església de les Germanes Vetlladores quedà destinada a magatzem dels paletes col·lectivitzats i l'edifici dels Germans de la Doctrina Cristiana (La Salle) a taller col·lectiu dels lampistes, el convent de les Monges Escolàpies es dedicà a alberg de refugiats.

Alguns oratoris particulars van ser alhora saquejats i destruïts. Des de les primeres setmanes, el Comitè ordenà el lliurament de tots els objectes religiosos de particulars (imatges, llibres, rosaris, quadres, capelletes, figures, etcètera) que van ser llençats a una foguera davant l'Ajuntament.

El segon o tercer dia de la revolució van ser destruïdes totes les imatges de sants que el veïnat havia anat distribuïnt a alguns carrers.

En el saqueig del domicili de la família Ferrer de Navas, evadits a la zona franquista, van ser cremats alguns quadres d'inapreciable valor, entre ells un atribuït a Goya i altres de firma de gran estima.

De les biblioteques particulars existents a la localitat i de la de l'Ateneu Arenyenc, van desaparèixer també valuosíssims volums.

L'import provisional de les valoracions fetes els anys 1939-1943 sumen 1.826.572 pessetes, en una estimació parcial. Per tant, bé podem dir que l'import total dels danys seria superior als 2 milions de pessetes del moment, possiblement superaria els 6 milions d'euros actuals.

RELACIÓ DE VÍCTIMES MORTALS

Quant a l'autoria dels fets, se sap que sis individus dirigiren patrulles o tingueren una actuació destacada en elles i que participaren o col·laboraren en els actes repressius unes onze persones.

Durant la transició algú va tenir la feliç idea d'inventar-se el nom d'incontrolats, amb anterioritat es deia forasters, per atribuir-los tots els fets repressius produïts a la rereguarda republicana durant els primers mesos de la guerra civil. Avui, però, convé matisar les coses i, bo i acceptant iniciatives personals no controlades per cap comitè, s'ha d'afegir immediatament que el disseny de la política repressiva, l'establiment de guàrdies, les consignes, les anades i vingudes de vehicles amb detinguts, el control de les presons, la creació de patrulles de vigilància, els registres ordenats a tal o qual habitació, les confiscacions d'edificis, la crema d'imatges religioses, les detencions, anar a buscar sospitosos fora de la població, el fet d'operar amb un major grau d'impunitat a altres poblacions de la contrada, tot això, i molt més, sorgí de la pròpia localitat.

Bonet Moragas, Joan. De 61 anys, pagès, domiciliat a Tarragona, va ser assassinat a Arenys de Mar el 27 d'agost de 1936 en no voler donar el domicili del seu fill religiós. L'assassinat amb trets de pistola va tenir lloc a plena llum del dia i a un carrer d'Arenys de Mar, localitat on havia vingut a passar uns dies.

Charles Ribera, Gregori (a) Fra Prudenci de Pomar (caputxí). De 70 anys d'edat. Sofrí el mateix destí que els seus companys de martiri Josep Rigau i Gaietà Valldolix: *“Com que fra Prudenci no podia seguir (camí d'Arenys de Munt) amb normalitat, li van donar cops de fusell. Un cop a Vallvidrera, masia a la vora d'Arenys de Munt, es van ajuntar d'altres escopeters i van maltractar d'una manera especial a llurs víctimes. Una vegada a can Jalpí, avui del Dr. Cera, penetren dins i els maltracten durant una mitja hora. Sense posar cap resistència i amb les mans als ulls, va morir junt amb els seus companys de martiri, dels trets de bala disparats”* ⁽¹²⁾.

Chopitea Castelló, Rafael de. De 52 anys, advocat, casat, de dretes. Vivia a Barcelona, estiujava a Arenys de Mar conjuntament amb tota la família. L'estiu de 1936, en esclatar la revolució, decidiren quedar-se a Barcelona però en esclatar la revolució es traslladà a Arenys de Mar. A finals de l'any 1936 va tenir la possibilitat de passar a França amb una xarxa d'evasió bo i pagant 10.000 pessetes. El 23 de desembre de 1936 pujaren a un cotxe que duia banderins oficials i d'Estat Català en direcció a Tremp, però el vehicle seria aturat al poc de sortir d'aquesta població després d'haver esmorzat. Es produí aleshores la detenció de la víctima. Cal recordar que tota la família havia estat detinguda. El 2 de febrer de 1937 sortí de la presó per a ser conduït a la *Jefatura Superior de Policia*, s'afirma que també estigué detingut al castell de Montjuïc però se'n perdé tot rastre.

Conchs Molas, Salvador. De 65 anys, comerciant i rendista, natural d'Arenys de Mar i veí de Barcelona. Cada quinze dies visitava la seva germana resident a Arenys. En iniciar-se la guerra, tractà de marxar a Amer, on seria detingut pensant que era un sacerdot, seria alliberat perquè els veïns testimoniaran a favor seu. Tornà a Barcelona on seria detingut el 23 o 24 d'agost de 1936 i assassinat durant la nit, del 24 d'agost de 1936, per milicians de la capital.

Daniel Vilà, Salvador. De 44 anys, fabricant de gèneres de punt, casat, pare d'una filla, de dretes, membre d'Acció Catòlica, vocal de la junta d'obres de la Parròquia i regidor de l'Ajuntament. Es trobava amagat al seu domicili del carrer Mallorca de Barcelona on, a causa d'una denúncia, seria detingut per patrulles d'Eroles a Barcelona, el 14 de desembre de 1936, seria presentat al comitè d'Arenys i conduït a la presó de l'antic convent de Sant Elies. Va ser presentat al comitè d'Arenys però, vistos els mals informes, tornà a la presó anterior fins al 21 de desembre de 1936, quan novament seria tret sense que se'n sabés res més. Va ser assassinat durant la nit, del 21 al 22 de desembre de 1936, possiblement al cementiri de Montcada per patrulles de Barcelona sense trobar-se el seu cadàver.

Fecé Peralta, Florencio. De 38 anys, natural de Caspe (Saragossa), militant d'ERC, obrer vidrier, solter. Era d'esquerres, participà en els primers moments de la revolució, però, en veure certes actuacions, s'apartà dels elements dirigents sostenint amb ells certes discussions contra el seu procedir. Segurament va avisar alguns dels qui figuraven a les llistes negres per tal que fugissin d'Arenys, la qual cosa provocà la venjança d'aquests per tal que no expliqués certes coses que devia conèixer. Va ser detingut de nits a la fàbrica on treballava, el dia 2 d'octubre de 1936, conduït a la carretera de Sant Cebrià a Sant Pol de Mar on seria assassinat, en van ser autors cinc milicians d'Arenys de Mar.

Fonrodona Fonrodona, Santiago. De 45 anys, xofer i pagès, d'esquerres, natural d'Arenys de Mar. Assassinat el mes d'agost de 1936 a Sant Pol de Mar. Inscrit al registre civil d'Arenys el 17-10-1939.

Icart Leonila, Ramon. (a) P. Fèlix de Tarragona. De 33 anys, religiós caputxí, natural de Tarragona. Serví al convent d'Arenys de Mar. Assassinat el 16 d'abril de 1937 a Montjuïc.

Monreal Cuadrón, Antonio. De 50 anys, advocat, afiliat a *Renovación Española*, domiciliat a Saragossa. Sospiten que va ser denunciat al comitè d'Arenys de Mar per uns elements de l'Almunia de Doña Godina residents a Barcelona. Detingut per milicians d'Arenys de Mar al seu domicili d'estiu a Arenys de Mar, el 15 o 16 de setembre de 1936, primer seria traslladat a la presó d'Arenys de Mar, el 18 d'aquell mes seria conduït a Barcelona sense tenir-se cap més notícia, se suposa que va ser assassinat en el decurs del trajecte, el seu cadàver no aparegué. La seva defunció s'inscrigué al Registre Civil.

Pacheco Monzón, Norbert. De 45 anys, cap dels agents municipals d'Arenys de Mar. Monàrquic. Detingut el 25 de juliol de 1936 i traslladat a la presó de Mataró d'on va ser tret per elements d'Arenys de Mar i assassinat a la carretera d'Argentona on aparegué el seu cadàver. Quatre milicians en van ser els autors.

Puig Bosch, Conrad. De 41 anys, comerciant, solter, veí d'Arenys de Mar, va ser detingut, el 26 de juliol de 1936, per les patrulles del comitè de Molins de

Rei a la població de Castell Oliu (prop de Papiol) on es trobava estiuejant. Va romandre retintut a Molins de Rei fins a la nit del 27 de juliol de 1936, quan va ser tret i assassinat al cementiri del Papiol. L'enterramorts li donà sepultura provisional a un nínxol buit. El 1939 seria identificat per un familiar en trobar-se a les butxaques de la roba un clauer amb claus i la cartera amb documentació de la víctima. El cadàver seria traslladat a Arenys de Mar el 29 de juny de 1939.

Puig Estapé, Pere Màrtir. De 60 anys, empleat de banca, regionalista, regidor a l'Ajuntament. Detingut al seu domicili de Barcelona on s'havia amagat, van sortir dos vehicles i seria assassinat per 7 individus d'Arenys a la carretera de la Rabassada (Barcelona).

Riera Pau, Salvador. De 52 anys, sacerdot, catedràtic, nascut a Sábalo (Cuba) el 1883, domiciliat a Arenys de Mar. Exercí de vicari a les parròquies de Sant Iscle de Vallalta, Palamós, Blanes i la catedral. Fou responsable de la de Begur, fins que passà a la d'Arenys de Mar on quedà adscrit canònicament. Fou detingut per elements del comitè d'Arenys de Mar a Barcelona, el 10 de setembre de 1936, i assassinat la nit del 10 a l'11 del mateix mes. El seu cadàver aparegué a la carretera d'Horta i fou ingressat a l'Hospital Clínic (Dipòsit judicial de Barcelona) el dia següent. Així consta en el martirologi del bisbat de Barcelona, s'ignoren més detalls.

Rigau Moner, Josep (Amer, 1869). De 66 anys d'edat. Va ser vicari a la parròquia de Calella. Després fou responsable de les parròquies de Banyoles i Arenys de Mar, d'on era rector en morir, era molt ben considerat pel veïnat. Els primers dies de la guerra es refugià a la llar d'un nebot seu que vivia a Arenys. D'allí fou arrabassat, juntament amb el seu vicari. Era la nit del 28 de juliol de 1936. Els tancaren, durant algunes hores, a l'església del convent dels caputxins. Una colla de milicians els vigilava. S'ignora, tanmateix, el tracte que van rebre. A la matinada següent, mossèn Rigau, el seu vicari i un germà caputxí eren conduïts al terme d'Arenys de Munt. Els assassinaren als límits de la finca de Can Jalpí. El seu cadàver va ser enterrat juntament amb els de mossèn Valldolix i Fra Prudenci de Pomar al terra del cementiri d'Arenys de Munt i posteriorment traslladats a una fossa comuna ⁽¹³⁾.

Santacana Armengol, Esteve. (a) P. Remigi de Papiol. De 51 anys, religiós caputxí del convent d'Arenys de Mar. Era especialista en estudis de crítica del protestantisme i gran coneixedor de Sta. Teresa de Lissieux, articulista a la revista *Heraldo Seráfico*. S'amagà a una clínica, el metge tractà de trobar-li un altre lloc, però va ser descobert i detingut, el 21 de gener de 1937, juntament amb dos estudiants. Desitjava el martiri i que la causa fos l'odi a la fe. El mateix dia de la seva detenció acabaren les seves preocupacions i els tres religiosos van ser assassinats a Cerdanyola.

Tarrés Puigpelat, Martí. (a) P. Frederic de Berga. De 59 anys, religiós caputxí, era guardià del convent d'Arenys de Mar. S'amagà els primers mesos

de la guerra gràcies a uns veïns d'Arenys de Mar, marxant, després, a la muntanya i d'allà cap a Barcelona on va romandre amagat al domicili de diversos veïns fins que, a mitjan mes de febrer de 1937, va ser localitzat i detingut per les milícies i assassinat a les 24 hores al carrer del Raval de La Bonanova.

Terrats Jofre, Josep M. De 49 anys, comerciant, de dretes, casat, natural de Mataró. Detingut a mig matí del dia 19 de febrer de 1937 per tres milicians d'Arenys sota promeses que aniria a declarar al comitè i que res li passaria, seria insultat per tres dones. Després de declarar va ser empresonat. A les tres de la tarda hi hagué una reunió del comitè per decidir els seus membres i col·laboradors què fer amb el detingut, decidint-se que se'n desfarien. Durant la nit (a les 0,30 hores de la matinada) del 19 al 20 sota la mentida donada a familiars i amics que seria alliberat, va ser conduït als afores de la població i assassinat a Collsacreu a la carretera d'Arenys de Mar a Sant Celoni dins el terme municipal d'Arenys de Munt, hi estigueren implicats quatre milicians d'Arenys de Mar. El cadàver va ser enterrat al marge de la carretera sense poder-se traslladar al cementiri de Vallgorguina fins al cap d'un mes dels fets.

Torras Jaurés, Zenon. De 51 anys, fabricant de mosaics. Membre d'Acció Ciutadana. Antic caporal del Sometent. Va ser cridat perquè es presentés al comitè per un tema "urgent", detingut per 4 milicians al seu domicili, conduït i empresonat unes hores a la seu del comitè. Se'l va veure acompanyat per 4 milicians, seria assassinat el 22 d'agost de 1936 a Collsacreu dins el terme municipal de Vallgorguina. Va ser prèviament ruixat amb benzina i cremat. L'endemà es trobà el seu cadàver a aquesta població.

Torrent Dedeu, Joaquim. De 35 anys, solter, comptable, regionalista. Detingut per milicians de Puigcerdà en intentar passar la frontera, el 26 de desembre de 1936, va romandre un mes a la presó i havent rebut avís els del comitè d'Arenys de Mar s'hi traslladaren dos milicians per fer-se càrrec del presoner i l'assassinaren a la Collada de Tosses, durant la nit del 30 de gener de 1937, el seu cadàver va ser enterrat darrera l'estació d'Alp i seria identificat per un amic de la víctima.

Valldolitx Bayer, Gaietà (Santa Coloma de Farners, 1904). De 41 anys d'edat, sacerdot. Exercí de vicari a les parròquies d'Agullana i des de feia poc temps a la d'Arenys de Mar. Arrabassat del seu refugi, la nit del 28 de juliol de 1936, patí el mateix destí que mossèn Rigau.

LA PROPIETAT PRIVADA

A més de l'enderroc de la rectoria, situada a la plaça de l'església, cal consignar els saqueigs dels mobles de totes les cases els propietaris de les quals s'absentaren o encara no havien arribat a la població, és a dir d'estiuejants, que van ser lliurats a simpatitzants de la revolució.

També va ser saquejada la notaria i el registre de la propietat i cremats importants documents oficials, així pretenien fer alguns la seva particular abolició de la propietat privada.

Hi hauria, igualment, una permanent requisada d'aparells de ràdio i van ser nombrosos els robatoris de màquines d'escriure, sota el formalisme que es feia una confiscació temporal.

Convé no oblidar l'exigència de lliurament d'importants quantitats de diners immediatament o en la modalitat setmanal, sota l'epígraf d'impost extraordinari per a les despeses de guerra, això causà greus problemes econòmics a algunes famílies.

El Comitè confiscà de tots els serveis de la Societat "Aigües Potables d'Arenys de Mar" cobrant el subministrament d'aigua. Establerta a Arenys una delegació de la Cambra de la Propietat de Barcelona, els revolucionaris es van fer amos de tot el cobrament dels lloguers de finques urbanes, establint amb els propietaris unes liquidacions ruïnoses.

Confiscaren, també, la farmàcia de Jaume Ferrer Calbetó, que s'havia passat a la zona franquista, i les fàbriques de gèneres de punt de Felip Ferrer Calbetó, igualment evadit a l'altra Espanya.

El mateix van fer amb la granja Paraiso de Salvador Castelló Carreras.

El Comitè es possessionà, igualment, de totes les cases de persones absents de la població, instal·lant-se en les millors, coneguts revolucionaris i desapareixent d'elles tots els objectes de valor que incloguessin.

Tots els tallers de fusteria, lampistes, mecànics, pintors i altres negocis van quedar confiscats per tal de formar, amb ells, la col·lectivització general de totes o la major part de les indústries, causant-se amb això perjudicis als petits industrials, que no pogueren oposar-se al trasllat de la seva maquinària i eines de treball.

Els efectes sobre els dipòsits bancaris particulars no trigaren. S'imposà una aportació del 5% del total del compte d'estalvi de la Caixa de Pensions a tots aquells que tinguessin un saldo superior a 1.000 pessetes. Revisaren, al mateix temps, els comptes corrents del Banc Hispano Colonial i així pogueren tenir coneixement dels saldos dels industrials i d'altres persones que treballaven amb aquest banc i donà peu a l'exigència, mitjançant coacció i amenaces, del lliurament d'importants quantitats.

Gràcies, d'una banda, al règim de rapinya imperant els primers mesos de la guerra i al gegantí mercat negre d'intercanvi aparegut a partir de la meitat de la guerra, es van fer molts diners. La policia hagué d'intervenir en moltes ocasions: "*Agents de Policia de Costes han verificat uns registres a Arenys de Mar i altres poblacions d'aquella comarca, que han donat per resultat la incautació de 542.000 pessetes, que han estat posades a disposició de la Delegació d'Hisenda*" ⁽¹⁴⁾.

Quant al comerç i la indústria, val a dir que patiren les restriccions imposades per la guerra, la manca de primeres matèries i l'especulació i el mercat negre descarat, però no per la disposició de locals.

A diversos comerciants, se'ls imposaren multes que, sota el nom d'aportacions setmanals voluntàries, en general no desequilibraren el seu estat comptable.

Passats els primers mesos, el comerç s'adaptà a la nova modalitat de l'intercanvi de productes.

Quant a la indústria, hi hagué un evident descontrol en imposar-se la col·lectivització obligada d'algunes branques o rams de producció, com els lampistes, fusters, ferrers, pintors, paletes, curtidors, mecànics, jornalers de la terra i també l'única granja avícola que hi havia a la localitat.

Per a controlar les col·lectivitzacions, s'instituí l'anomenat Consell Local d'Economia, dirigit per Joan Vilaró Genis, però el sistema que formava part de l'anomenada Nova Economia, acabà no funcionant per problemes organitzatius i manca d'estímul als qui treballaven sota aquest sistema col·lectiu.

Al cap de més d'un any, les indústries se separaren i alguns industrials tornaren als seus tallers propis reclamant la seva maquinària, quedant d'altres sota un règim voluntari cooperatiu.

LA NOVA AGRICULTURA

L'agricultura no patí massa descontrol, ja que la manca de braços causada per la guerra va ser compensada, abastament, per la intensificació del treball i no quedaren terres sense conreu.

Diverses finques confiscades pel Comitè van ser explotades per la col·lectivització de treballadors de la terra, llaurant-se alguns terrenys que els propietaris no dedicaven al conreu.

Es van fer algunes obres de millora per al regadiu, fent intervenir obligatòriament els veïns de la població; el resultat va ser que s'assolí una notable millora quant al rendiment d'aquelles finques.

La pagesia, en general, es va sostreure al dia a dia de la revolució i, en canvi, guanyà notables quantitats de diners amb l'intercanvi de productes de la terra a preus abusius.

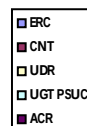
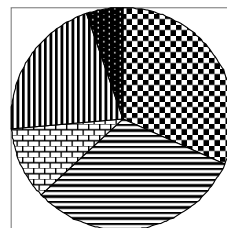
EXPERIÈNCIA MUNICIPAL

Arenys va tenir molts alcaldes durant la guerra. Es tracta de Salvador Cusachs Nualart (a) Paoleta, d'afiliació maçònica, militant d'ERC, que exercí el càrrec entre el 24 d'octubre de 1936 i el 22 d'octubre de 1937, data en la qual fou substituït per Josep Torrent Oliver militant del mateix partit, persona molt moderada “*elemento de orden que frenó las estridencias*”⁽¹⁵⁾ i, més tard, per Joan Armengol Amargant del PSUC⁽¹⁶⁾, Martí Casellas Casellas i Mariano Torrell, que va morir molt aviat.

D'ençà el 22 d'octubre de 1937, doncs, s'aniran posant les bases d'una progressiva normalització política i institucional sobre les premisses d'una clara feblesa de la CNT, d'un acatament de l'ordre republicà i d'una decidida voluntat per fer funcionar l'administració municipal. Els inicis, però, foren complicats i els primers ajuntaments de la guerra van ser dominats clarament pels anarquistes.

Salvades les diferències d'interpretació de la CNT, el dissabte 24 d'octubre de 1936, es pogué constituir l'Ajuntament. En aquest primer Ajuntament de la guerra, hi entraven la majoria dels components del ja dissolt Comitè Antifeixista i ho feien en una clara posició dominant, repetien 9 dels components de l'esmentat organisme, en una nova situació que bé podríem dir que s'assemblava més a un Comitè ampliat que a un Consell Municipal/Ajuntament renovat i amb cares noves. L'ampliació provindrà bàsicament de la UGT-PSUC i de la UdR. De tota manera, sembla clara a aquestes alçades l'acord entre la CNT i ERC per tal de copar els llocs d'autèntic poder municipal.

Alcalde-president	Salvador Cusachs Nualart	ERC
Regidor 1	Salvador Mola Pidemunt	CNT
Regidor 2	Raimon Arnau Canela	UGT
Regidor 3	Martí Vilar Porcar	CNT
Regidor 4	Josep Torrent Oliver	ERC
Regidor 5	Joan Vilaró Genís	CNT
Regidor 6	Jaume Badia Rocarols	ERC
Regidor 7	Josep Xiberta Bivolàs	ACR
Consellers	Marià Galindo López	CNT
	Llucià Carreras Orquin	CNT
	Josep Rebugent Garriga	CNT
	Antoni Riba Badia	ERC
	Joaquim Cot Xifra	ERC
	Francesc López Pérez	ERC
	Josep Benet Font	ACR
	Joan Fané Briera	UdR
	Salvador Maresme Jaurés	UdR
	Manel Ferrer Vergés	UGT-PSUC
	Carles Castro Delgado	UGT-PSUC
	Joan Armengol Amargant	UGT-PSUC



Aquest Consell Municipal es mantindria en el poder durant molts mesos, el mes de maig ⁽¹⁷⁾ discutí l'ordre de dissolució de la conselleria de Defensa palesant-se un gran desacord entre la CNT i la resta de grups polítics o sectors sindicals.

La Generalitat instà a la immediata dissolució de l'esmentada conselleria de Defensa ⁽¹⁸⁾, si bé la CNT continuava oposant-se de manera que, malgrat haver decretat l'alcalde la dissolució, el regidor i el grup municipal de la CNT manifestava que continuaria funcionant fins que no fos un fet la dissolució general ⁽¹⁹⁾. De tota manera, la conselleria de la polèmica deixà de funcionar el 23 de maig i, el 24, el comitè permanent del Consell Municipal acordà, per unanimitat, passar el control dels treballs de fortificacions i defensa al departament de Treball i Obres Públiques ⁽²⁰⁾.

De tota manera, aquestes tensions derivades dels fets de maig de 1937 i la manca de proveïments a la població provocaren que els grups polítics de la que podríem anomenar oposició moguessin fitxa. Els primers dies de juny de 1937, les organitzacions UGT i PSUC retiraren els seus representants del Consell Municipal, qüestionà aquesta que s'havia de sumar a la que ja havia protagonitzat ACR d'ençà feia mesos. Amb l'absència de 5 regidors, un 25%, sobre un total de 20, es plantejava l'estat de crisi, trencant-se, doncs, l'esperit unitari de la funció d'aquell Consell Municipal. La pugna era forta, el propi alcalde demanava per carta ⁽²¹⁾ que la Generalitat designés un delegat per recompondre la unitat antifeixista.

La persona designada va ser Miquel Port Sellarés, que va mantenir reunions i emeté un informe, de data 25 de juny, constituint-se el 28 d'aquell mateix més un nou Consistori.

El delegat, en efecte, pogué constatar que ACR deia que la CNT duia a terme actuacions personals ⁽²²⁾. El PSUC acusà la CNT d'haver-se situat contra el govern durant els fets de maig. Patrullà pels carrers, feien guàrdies a cada sortida de la població, ostentació de moltes armes llargues i automàtiques i procediren a desarmar la gent d'ERC i del PSUC, començant per l'alcalde. Denuncià, igualment, que la CNT no havia lliurat cap de les armes que seguia retenint.

La UGT es manifestà en idèntica forma que el PSUC.

ERC corroborà les manifestacions fetes per ACR, PSUC i UGT.

La CNT es defensà dient que, en efecte, durant els fets de maig estigueren al carrer desarmant la gent a fi d'evitar moments dolorosos per al poble. Que en cap moment actuaren contra el Govern, com podia confirmar el cap dels Carrabiners. Dóna paraula que ja havien efectuat la recollida d'armes.

Les discussions anaven allargant-se en detalls i en el temps, provocant respostes i crits violents. Davant aquest fet, el delegat suspengué la reunió i demanà que cada minoria política i sindical tingués un canvi d'impressions amb les seves organitzacions, emplaçant-los a retrobar-se el dilluns 28 de juny.

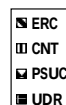
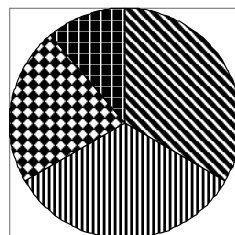
El parer generalitzat era que la CNT s'havia erigit en mestressa del poble, actuant i fent al Consell Municipal el que volia. L'alcalde d'ERC, malgrat tenir bona voluntat, s'havia vist netament superat per la CNT i no s'havia pogut portar una autèntica tasca de govern al marge de la CNT, qui monopolitzava privadament el control i la direcció de la política local. El delegat acabà el seu informe en un to pessimista comentant que a la reunió del dilluns les organitzacions presentarien unes condicions que segurament no serien acceptades per la CNT.

El diumenge 27 de juny, la junta local d'ACR presentà unes dures condicions d'higiene democràtica per tal que ells tornessin a l'Ajuntament.

L'endemà, dilluns 28 de juny, tal i com estava previst, tots els grups polítics i sindicals exposaren els seus punts de vista, llevat d'ACR que, conseqüent amb el que demanava d'autèntic canvi polític, renuncià a formar part del Consell Municipal. La resta de grups acceptaren set punts o bases fonamentats en el fet que al Consistori hi hauria Ple i sis Comissions Permanents (Serveis Públics, Economia i Finances, Treballs i Obres Públiques, Sanitat i Assistència Social, Cultura, i Proveïments) que serien presidides per cadascun dels sectors consistorials. El Consell es componia de divuit consellers: 6 d'ERC, 6 de la CNT, 4 del PSUC i 2 de la Unió de Rabassaires. El càrrec d'alcalde recauria en ERC, el d'alcalde segon en la CNT, el d'alcalde tercer en el PSUC i el d'alcalde quart en la Unió de Rabassaires. S'acordà, per unanimitat, acatar sense cap reserva tots els decrets, ordres i disposicions de la Generalitat.

La constitució formal del Consell tindria lloc el dijous 1r de juliol de 1937.

Alcalde primer	Salvador Cusachs Nualart	ERC
Alcalde segon	Josep Rebugent Garriga	CNT
Alcalde tercer	Joan Armengol Amargant	PSUC
Alcalde quart	Joan Fané Briera	UdR
Consellers	Jaume Badia Rocarols	ERC
	Antoni Riba Badia	ERC
	Lluís Blay Massip	ERC
	Lluís Domènech Soler	ERC
	Joaquim Cot Xifra	ERC
	Salvador Mola Pidemunt	CNT
	Martí Vilà Porcar	CNT
	Llucà Carreras Orquin	CNT
	Josep Corbera Civera	CNT
	Joan Vilaró Genís	CNT
	Lluís Rodríguez Pacreu	PSUC
	Andreu Nualart Pi	PSUC
	Manuel Carceller Moliner	PSUC
	Salvador Maresme Jaurés	UdR



De tota manera, aquest pacte “in extremis” no variava, en la part substantiva, la correlació de forces, fonamentant-se en el binomi ERC-CNT, junts tindrien 12 dels 18 regidors i el control de 4 de les 6 comissions permanents. Semblava més una solució forçada per aconseguir la Generalitat que un acord sincer i estable per millorar l’entesa interna a Arenys de Mar.

La situació, doncs, era clarament inestable i no trigaria massa mesos a tornar a esclatar la crisi municipal. El mes d’octubre ⁽²³⁾ l’alcalde Cusachs informava que els representants del PSUC i de la CNT, en total 10 regidors, havien dimitit dels seus càrrecs deixant en minoria els 8 regidors d’ERC i d’UdR. Així es tornava a plantejar una crisi municipal total, calia la renovació de tots els regidors. La Generalitat designà Vicenç Vitaller i Juaregui, com a delegat per a resoldre la crisi.

La caiguda de l’alcalde Cusachs vingué donada per les noves circumstàncies polítiques generades arran dels fets de maig d’aquell 1937 però, molt en especial, estigué relacionada amb el problema dels queviures. En el cas d’Arenys actua, de nou, com a detonant de la crisi política. El 19 de juny de 1937, es produí una primera manifestació de dones, que assalten el Comitè d’Abastos demanant pa. El cas revestí veritable gravetat. El 12 d’octubre del mateix any, una manifestació integrada per entre 400 i 500 dones recorregué els principals carrers d’Arenys cridant consignes com ara “Volem pa i aliment” o “Volem la destitució de l’alcalde de l’Ajuntament”, “Fora el feixisme” o “Fora els enxufats”.

Malauradament no disposem d’informació posterior al 15 de juny de 1938, perquè no es transcriurien més actes municipals.

Entre els problemes quotidians que revestiren molta importància hi ha els queviures o el tema dels refugiats, especialment les relacions entre els soldats i les noies refugiades (maig de 1938).

Assenyalo que l’Ajuntament es preocupà, ja el mes d’octubre de 1937, per enviar un camió a França a buscar menjar, tornant carregat amb 7 tones de queviures. Més endavant, alguns nens d’Arenys anaven força sovint a dinar o berenar a l’ambaixada del Brasil (setembre de 1938), o foren practicades diverses detencions contra persones que portaven menjar per comerciar, engruixint així l’estraperlo. Així el 15 de maig de 1938, arribaren centenars de persones a buscar patates i s’emportaven el que volien i, l’11 de desembre de 1938, era detingut un home que duia un tros de cansalada. Cal assenyalar que la producció de patates o la pesca de sardines eren del tot insuficients per a bastir el mercat dels més de 6.000 habitants famolencs. En aquest sentit no és estrany que el municipi decidís prendre aquesta decisió: *“L’Ajuntament d’Arenys de Mar ha acordat no facilitar noves cartes de racionament a les persones que vulguin instal·lar-se en aquella vila, degut a que a l’actualitat no hi ha en ella cap habitació desocupada”* ⁽²⁴⁾.

Arenys pot enorgullir-se d’haver estat una població capdavantera en l’atenció i solidaritat als infants, en aquells moments excepcionals. El mes de juliol de 1937,

s'aprovà la incorporació del Preventori-Escola Xifré, instal·lat i organitzat pel "Segell Pro Infància", a la Direcció d'Assistència Social. Després de fer-se una oportuna adaptació, el dimecres 24 de novembre de 1937, l'Ajuntament lliurà oficialment el preventori-escola Xifré al departament d'Assistència Social de la Generalitat esdevenint l'acte públic més multitudinari i participatiu de tota la guerra: *"Ahir tingué lloc la inauguració oficial i lliurament a la Generalitat del Preventori-Escola Xifré, instal·lat a Arenys de Mar. A l'acte, que se celebrà amb tota solemnitat, assistiren el conseller de Governació i Assistència Social, Sbert; el director general d'Assistència Social, diputat Dot; el subsecretari de Cultura, Frontera; el diputat Bilbeny; el cap dels serveis d'Assistència Social, Alcántara; el secretari general dels serveis del "Segell Pro Infància", doctor Trias; Roca, del Comitè de la citada organització: Antoni Alier, cap de l'oficina; l'alcalde de Arenys de Mar, Torrent; acompanyat de varis regidors del mateix Ajuntament, i secretari; José López, administrador del Preventori-Escola; Ramón Temple, cap de l'oficina de coordinació d'Assistència Social, i el seu secretari Millán. Així mateix van fer acte de presència la senyoreta Miralles, cap de les infermeres encarregades de l'assistència al Preventori, junt amb les infermeres Canals, Casanelles, Goula i Villar, Tots ells, acompanyats dels dirigents de la Institució i el personal subaltern, visitaren l'edifici central i annexos, recorrent totes les dependències, fent-se càrrec de la instal·lació i funcionament del nou i primer Preventori-Escola de Catalunya. El Preventori-Escola es deu a l'esforç eficient i encertat dels components de l'obra "Segell pro Infància", els quals des de ahir ho han cedit al departament d'Assistència Social de la Generalitat de Catalunya. Té, a més de l'edifici central, on hi ha instal·lats els dormitoris, menjadors, serveis mèdics i higiènics, sales de recreació, oficines, etcètera, amb altres dos annexos, construïts ex profes, un per a escola, digna de tot elogi, i l'altre per a tallers de manufactura de vestits per als nens assistits, la seva neteja i magatzems. Poden ser hospitalitzats un total dos-cents nens.*

Després de la visita i d'haver tingut ocasió de contemplar els nens i les nenes instal·lats als seus dormitoris, per ser hora dedicada al descans diürn, els visitants es traslladaren al menjador on, en obsequi al conseller i altres personalitats, va ser servit un dinar.

Després Millán donà lectura a l'acta de lliurament, del Preventori-Escola a la Generalitat, acta que quedà avalada amb les corresponents signatures.

L'alcalde de la població, Torrent, manifestà que els resultats obtinguts, parlen de l'afany i del propòsit de fer una Catalunya més sana, més lliure i progressiva.

Finalment, el conseller Sbert donà les gràcies a tots, posant de relleu el fet que la contribució civil i particular en bé de l'assistència social s'hagués posat en franca col·laboració amb l'obra de les institucions oficials, provant l'evident confiança mútua. Digué, a més, que amb el Preventori-Escola que s'inaugurava es contribuiria a la realització del programa de la República del 31, consolidada

el 19 de juliol del 34, on destaca l'assistència i atencions per als nostres nens i nenes, promesa d'un futur millor i més lliure.

Finalitzat l'acte, Sbert, acompanyat del seu seguici, en el qual figuraven també Dot, Bilbeny, Alcántara, Frontera i altres, es traslladà al "Casal del Vell", d'Arenys de Mar, on estan allotjats ancians de la comarca de La Maresma, entre ells un de cent dos anys d'edat, Francisco Rodríguez.

Si bé la visita va ser breu, atesa l'hora, Sbert i acompanyants recorregueren la majoria de les dependències de l'edifici, fent-se càrrec de la seva instal·lació, així com de les reformes convenients per a la seva modernització i millorament total" (25).

D'ençà aquell moment, el preventori Xifré d'Arenys estigué en la primera línia de les atencions de la benèfica entitat "Segell Pro-Infància" que solia rebre aportacions oficials, però també privades, com veurem: *"Seguint el costum de cada any, aquesta institució ha celebrat la "Diada de l'Infant" repartint un important lot de joguines a tots els nens atesos a les institucions creades per ella, és a dir, el Preventori-Escola Xifré, d'Arenys de Mar i les Guarderies de Sant Andreu i Terrassa.*

A totes aquestes institucions els nens tingueren un dia de veritable alegria per les joguines que reberen. El "Segell pro Infància" fa públic el seu agraïment a les cases que, amb tant interès, han contribuït a que pogués celebrar-se esplendorosament aquesta "Diada de l'Infant" i, d'una manera especial, als grans Magatzems "El Siglo" i a les cases R. J. Aragonés e Hilos Pullés, S.A., pels seus importants donatius en joguines" (26).

TEMES BÈL·LICS

Arenys de Mar serà una població que tocarà molt de prop els efectes militars de la guerra, especialment en els atacs i alarmes que preocuparan greument a la població, només cal llegir les memòries del senyor Arxer. Posarà en marxa una extensa xarxa de búnquers o blocaus, tindrà, igualment, refugis antiaeris. Al mateix temps, posarà en marxa una fàbrica de municions que completa les que ja hi havia a Montgat, Premià de Mar, Mataró, Canet de Mar i Malgrat de Mar. No oblidem, per últim, l'enorme aportació humana a la guerra, primera amb els milicians al front, després amb els gairebé 1.000 joves de lleva, dels quals prop d'un centenar no tornaran més.

La República i els comitès antifeixistes tingueren, els primers mesos, indubtables dificultats per aconseguir armament i, en conseqüència, cercaren fórmules com el contraban o la compra en condicions complicades: *"El dia 2 d'octubre un vaixell soviètic, amb pavelló estranger, desembarcà a Arenys de Mar armes i municions. La nota no dona el nom del vaixell ni la nacionalitat del pavelló" (27).*

Iniciat ja l'any 1937, es multiplicaren les peticions per aconseguir un autèntic Exèrcit Popular de la República, garantia de disciplina i de victòria: *“A la Sotssecretaria de la Presidència es reberen en el dia d'ahir els següents comunicats demanant la creació de l'Exèrcit popular amb comandament únic: Unió General de Treballadors en nom de vuit-cents dotze afiliats de Portbou i Grup femení d'Arenys de Mar”* ⁽²⁸⁾.

A les 11 de la nit del 24 de juny de 1937, un vaixell no identificat (possiblement el creuer Canarias) disparà contra Arenys de Mar uns vint-i-cinc obusos, que ocasionaren nombrosos danys però no víctimes humanes. Segons es va dir, aquest atac podia tenir per objectiu la fàbrica de bàscules: “Un vaixell pirata bombardejà algunes poblacions. A les onze i mitja de la nit es trobava davant la vila d'Arenys de Mar, disparant uns vint-i-cinc projectils sobre ella. Si bé els danys materials causats en aquella localitat són de consideració, sens diu que per fortuna no s'han de lamentar víctimes personals. Varies cases presenten grans esvorancs oberts pels obusos. Després del bombardeig d'Arenys, el vaixell facciós navegà posant rumb a les nostres aigües, contestant l'agressió les bateries de la costa. L'alarma acabà després de l'una de la matinada” ⁽²⁹⁾.

El 3 d'agost de 1937, patia un segon atac amb la mort d'un jove d'entre 15 i 18 anys. Aquesta agressió està relacionada amb l'embarrancament, entre el 30 de juliol i el 5 d'agost de 1937, del vaixell *Cherko* embarrancat a la platja del Cavalló, entre Canet i Arenys de Mar, carregat amb 1.500 tones de trilita.

Aquell mateix mes d'agost, una notícia informa d'un combat aeri prop d'Arenys: *“Aparells que realitzaven servei de vigilància de costes descobriren davant de Blanes, a unes quinze milles, un hidroavió facciós monomotor, al que atacaren. L'avió rebel s'escapolí. Dos caces nostres sostingueren combat sense resultat amb dos hidroavions enemics entre Malgrat i Arenys de Mar, a unes catorze milles de la costa. Els aparells rebels s'internaren a la mar”* ⁽³⁰⁾.

El 18 de març de 1938, Arenys patia una nova agressió contra l'antiga fàbrica de bàscules Lletjós, aleshores fàbrica col·lectiva d'*Industrias Mecánicas*. D'ençà el mes d'octubre de 1936 es dedicà a la fabricació de bombes per a l'aviació, proporcionant força treball als tallers Palomar i altres de Mataró, a banda, naturalment, del crescut nombre de treballadors metal·lúrgics que havien ingressat a la dita fàbrica Lletjós (31).

El 29 d'agost de 1938, hi hagué una explosió, causant diversos ferits, a l'antiga fàbrica de bàscules on es feia material de guerra.

El 25 de gener del 1939, hi hagué un atac aeri amb diversos morts. El 30 d'aquell mes, hi hauria el darrer atac aeri sobre la població.

En total hi hagueren de 7 a 8 víctimes mortals.

Arenys de Mar disposà de la xarxa de búnquers més completa del Maresme, ubicats a tres punts: la platja de la Musclera, la platja del Cavaíó i el turó de la Torre dels Encantats, que han estat treballats intensament pel Grup Búnquers Arenys ⁽³²⁾.

Les defenses antiaèries eren de poc calibre i estaven situades al nord de la població, cap al turó de *Maltemps*, prop de Canet.

Al cementiri van ser enterrats els cadàvers, d'algun soldat i algun paisà, morts a les operacions que van precedir l'entrada de les tropes franquistes a Arenys de Mar ⁽³³⁾.

DATES DELS BOMBARDEIGS

24-06-1937	Arenys de Mar	Per mar
3-08-1937	Arenys de Mar	Aeri
18-03-1938	Arenys de Mar	Aeri
25-01-1939	Arenys de Mar	Aeri
30-01-1939	Arenys de Mar	Aeri

Fonts: Solé/Villarroya: *Catalunya sota les bombes* i *Dietari del senyor Arxer*

VÍCTIMES DELS BOMBARDEIGS

Reg.Civil	Mort-Lloc	Nom i cognoms	Edat	Nat.	E.C.	Data registre
Arenys de Mar	Ferides de metralla a les 21 h. al seu domicili platja de C. 46	Ismael Cabrera Amela *	15	Badalona	S	4-8-1937
Mataró	25-01-1939 bombardeig Arenys de Mar	Home desconegut				26-01-1939
No registrats.	Atac aeri 25-01-1939 Carretera 20 hores.	4 morts i 5 ferits				
No registr.	Atac del 30-01-1939	2 morts (pare i fill)				

Fonts: Solé/Villarroya: *Catalunya sota les bombes* i aportacions del Dietari de Jacint Arxer.

*Aquest assenyala que el primer cognom era Cabero

La reacció de la Junta Local de Defensa Passiva, davant la indefensió de la població civil, va ser la construcció de diversos refugis antiaeris que no he pogut localitzar amb precisió. La primera referència és del 14 de desembre de 1936,⁽³⁴⁾ quan s'indica que s'estan fent refugis; aquestes obres sembla que s'allargaren en el temps i que mai no quedaren enllestides del tot.

ATACS SOBRE ARENYS DE MAR

24-06-1937	Bombardeig. A dos quarts de dotze un vapor comença a bombardejar Arenys, aquest bombardeig fort dura més d'un quart hora. La gent, esglaiada, vestint-se, surt al carrer i marxen cap al camp. Els danys a algunes cases és gran. Finit el bombardeig, els xiulets dels bombers demanen auxili. A la casa (original esborrat) de la platja de Cassà, gairebé tot el segon pis ha estat enrrunat. A la casa núm... de la mateixa casa una bomba romp la paret del primer pis. Al carrer de Pi i Margall, el 2n pis de la casa núm... és tot una runa; el projectil entrà per la part del darrera i explotà a l'habitació del davant.
3-08-1937	A 2/4 de 9 del vespre un avió feixista ha vingut bombardejant el vapor avariats i després ha bombardejat la població, tirant a terra diverses cases del carrer de Sant Joan, ocasionant la mort d'un jove de 18 anys.
18-03-1938	Prop de les dues de la matinada han passat uns avions i han bombardejat la fàbrica de bàscules, que ha quedat quasi sense cap vidre; hi han tirat cinc bombes malmetent la via del tren de poca importància. La sirena ha tocat els tres tocs d'alarma.
9-09-1938	A les deu de la nit se senten fortes canonades seguint un llarg tiroteig de metralladores, passant el pànic a la vila; fou prop de la fàbrica de bàscules, fugint els treballadors alarmats, puix les bales de les metralladores queien sobre ells. No hi hagué cap desgràcia.
5-12-1938	A les 9 del matí vénen a bombardejar aquí a Arenys; el pànic és gran. El bombardeig ha estat a la Punta i no hi ha hagut desgràcies personals.
9-12-1938	A les 6 de la tarda han bombardejat aquesta població sense afectar segurament el nucli urbà.
25-01-1939	A un quart de deu del matí, bombardeig sobre Arenys. Al cap d'un quart s'ha tornat a sentir bombardeig i metrallaments, deixant una gran fumera. El bombardeig ha estat pel costat de mar. Tota la tarda novament bombardegen, danys a moltes cases, a la fàbrica de bàscules, al cementiri i a la carretera. A les vuit del vespre novament bombardegen la carretera prop del Calvari, una bomba ha impactat de ple sobre una família que anava en carro, resultant 4 morts i cinc ferits.
29-01-1939	Activitat artilleria. Col·locació de mines. Alguns ferits al camp d'esports en caure una granada. Metrallaments i duel artiller. Tothom tancat a les cases.
30-01-1939	Trets d'artilleria i de metralladores, sentint-se els xiulets dels projectils. A les Rambles ha caigut una granada sobre una casa, arrunant el terrat. A ¼ d'11 augmenta la intensitat dels combats. Cauen molts projectils sobre la part de Maltemps i algunes cases del Bareu i voltants s'arrunen provocant la mort d'un home i del seu fill. També quedà afectada la zona propera a la colònia de refugiats. A les 12 s'intensifiquen els combats, passen avions i metrallen, augmenta la carència artillera. A un quart de dues i dos minuts Arenys de Mar era ocupada.

Font: Dietari de Jacint Arxer i Bussalleu: *Efemèrides de Arenys de Mar*

Caldria treballar el cost humà de la guerra, tot estudiant aquell prop d'un centenar d'arenyencs que van morir o desaparèixer als fronts de guerra, o com a conseqüència directa de les ferides rebudes.

ENTRADA DE LES FORCES FRANQUISTES

Després de l'ocupació de Barcelona (26 de gener de 1939) i Mataró (27 de gener), la majoria de dirigents republicans havien marxat, però restaren a la població i pobles veïns forces de l'exèrcit republicà que havien rebut la consigna d'establir un punt de defensa a la línia Arenys de Mar, Arenys de Munt, Vallgorguina i Sant Celoni, fent-se forts a la carretera, per restablir el contacte perdut front les tropes franquistes des d'abans d'entrar aquestes a Barcelona.

La migradesa de les forces republicanes, de l'agrupació Buixó de la Costa, fan suposar que, en realitat, no s'intentava una forta resistència sinó, més aviat, dificultar o endarrerir l'avenç franquista per donar temps a les destruccions de ponts i a la rua de persones que fugien cap a França, que cada vegada era més lenta i difícil pel tamponament de la carretera i per l'aglomeració a mesura que s'apropava el final de la carretera.

Des de primeres hores del diumenge, dia 29, els republicans donaren senyals de presència disparant, amb intervals més o menys llargs, una peça d'artilleria lleugera emplaçada entre Arenys i Canet, s'establí la línia de front per Caldes d'Estrac i Sant Vicenç de Montalt. En aquesta petita batalla els soldats hispano-italians del CTV tingueren moltes baixes.

Mentrestant, a l'interior de la població, evacuada ja pels dirigents republicans, s'establí contacte amb una sèrie d'elements compromesos a evitar fets greus de darrera hora. Aquests elements s'havien procurat a tal efecte armament i municions amb un risc evident, ja que l'adquisició i trasllat d'aquestes armes va tenir lloc en ple període republicà. Hi havia el temor que, abans de marxar els dirigents i també els refugiats d'Astúries i de Bilbao, no cremessin la població.

Tot el diumenge, dia 29 de gener, va transcórrer sense grans moviments de tropes, produint-se durant el matí d'aquell dia l'accident que costà la vida a dos falangistes, un d'ells l'arenyenc, Antoni Castelló de Plandolit, que venia per fer-se càrrec de la *Falange* del partit judicial. Amb les presses per arribar aviat a casa, van ser detinguts a la carretera de Caldes d'Estrac a Sant Vicenç de Montalt. Van ser conduïts a peu fins a Arenys, d'aquí a Arenys de Munt i, més tard, a Santa Susanna, on serien assassinats durant la matinada del dia 30.

Des de primeres hores, del dilluns dia 30, que es presentava plujós, començà el foc de contra bateria creuant-se centenars de projectils entre els dos fronts. Els republicans ocupaven les parts més altes que, per ambdós costats, dominen la població, Arenys quedava enmig, patí els efectes de les nombroses granades

de morter caigudes, llançades per l'exèrcit franquista, la presència del qual va anar accentuant-se a l'extrem que sobre les 12, i després de gran quantitat de foc de fuselleria i metralladores, l'exèrcit republicà anà retirant-se fent en aquell mateix moment la seva entrada triomfal l'exèrcit de Franco, que des de les parts més altes del costat que mira cap a Barcelona, creuaren la població. Els regiments de Flechas Verdes-CTV van ser els primers que irromperen a Arenys.

Des de l'única campana que hi havia a l'església parroquial, començà el toc d'avís convingut per al moment que s'apreciés la fugida de l'exèrcit republicà i l'entrada de les tropes nacionals. La població en massa es llençà al carrer, abraçant i aclamant l'exèrcit franquista.

Des d'aquell moment s'organitzaren, amb voluntaris civils, diferents serveis d'ordre i vigilància; es procedí a la detenció d'alguns elements republicans que no havien fugit. Es condicionà l'allotjament per a la tropa i oficialitat ocupant i es reemprengué la vida a la població.

Des de l'endemà de l'ocupació es començà a organitzar la *Falange* local, s'establí contacte amb els dirigents de Barcelona. El cap local serà Frederic Castelló de Plandolit.

La crònica literària d'aquells triomfs franquistes acostuma a ser molt poc detallista i prioritza els aspectes emotius: *"Successivament, les forces, sense donar cap punt de repòs a l'enemic, el perseguiren primer fins la immediata línia del riu Besòs i, tot seguit, fins Badalona, Mataró i Arenys de Mar. La dominació completa de Catalunya s'assolia al mateix temps gràcies a l'esforç de les tropes del cos d'exèrcit d'Urgell, que marxant per muntanyes, en les més difícils i aspres condicions, cooperaven a l'esforç extraordinari del rescat patriòtic; i era d'advertir amb quin escalf i amb quines manifestacions d'espanyolisme exaltat es rebia als soldats"* ⁽³⁵⁾.

El comunicat militar del dia 30 de gener de 1939 diu: *"Ha augmentat el fort temporal que regna a tot el front de Catalunya, dificultant els moviments de tropes. A la costa s'ha establert un cap de pont en el riu Cebrià, havent-se ocupat el vèrtex Enrech i el poble de Sant Pol de Mar, així com els d'Arenys de Mar i Canet de Mar. El nombre de presoners fets avui passa dels 1.500 i entre el material capturat figuren un auto blindat i un hospital de campanya amb 50 ferits rojos, i a Arenys de Mar un tren complet amb material de ponts, un abundant dipòsit de municions i una fàbrica de municions"* ⁽³⁶⁾.

L'escriptor gironí Josep Pla ens ha deixat un altre magnífic testimoni d'aquells primers dies després de l'ocupació militar, destacant la "normalitat" aparent de moltes de les poblacions del Maresme: *"Aquests pobles de La Maresma, doncs, són magnífics, però en aquest moment pateixen d'incomunicació. Tirem, des del cotxe que passa veloçment per les poblacions, uns exemplars de La Vanguardia Española a Montgat, a Mataró, a Arenys de*

Mar, a Canet, a Pineda, a Malgrat i observem la lluita que es produeix, entre la gent per apoderar-se d'un número del periòdic. La pobre gent –que tingué una ràdio amagada a les golfes i ara l'ha tret amb la petulància natural de la persona que ha arribat finalment a una zona de seguretat– es troba avui amb la impossibilitat de tenir informació, per manca de llum i de força. Estan demanant notícies. Ja les tindran. És qüestió de dies, potser d'hores. Tot va restablint-se. En tot cas, hem de dir que de tot el que coneixem de la Catalunya alliberada, aquesta part de La Maresma ens ha semblat la més feliç, la de vida més tranquil·la i assossegada, la que ha recobrat amb més rapidesa el ritme de la normalització” (37).

El 2 de febrer de 1939, l'exèrcit franquista nomena la primera Comissió Gestora amb funcions d'Ajuntament, encapçalada per Santiago Mollfullada i Congost i Benvingut Briera i Montell. Aquesta comissió tingué una durada molt curta, ja que el 24 de març del mateix any 1939, es formà una segona Gestora encapçalada per Jaume Ferrer i Calbetó.

L'ÈXODE REPUBLICÀ

La marxa de dirigents locals republicans es produí massivament durant la nit del divendres, 27 de gener, en el moment en què es tingué notícia de l'ocupació de Mataró, ja que creien que Arenys de Mar cauria en qüestió d'hores, fet que no es confirmaria per la realitat.

Van fugir precipitadament, emprant tots els vehicles disponibles, fins i tot l'auto-bomba contra incendis.

Es calcula que, a part dels refugiats d'Astúries i de Bilbao, entre dirigents republicans i simpatitzants, una cinquantena de persones fugiren de la població.

La major part passaren cap a França, però d'allà alguns saltaren cap a Mèxic.

Entre els expatriats hi havia no pocs elements republicans idealistes, gens compromesos amb els fets delictius comesos per altres, però que marxaren per no haver de conviure amb el nou règim; va ser el cas, entre altres, de Lluís Ferran de Pol i Francesc i Josep M. Miquel i Vergés.

LA REPRESSIÓ FRANQUISTA

Vuit ciutadans residents a Arenys de Mar foren afusellats al Camp de la Bóta, la majoria en el decurs dels mesos de juliol, octubre i novembre de 1939. Gairebé tots pertanyien a la CNT-FAI i molts eren tintorers d'ofici, el més jove tenia 20 anys, el més gran 52.

Jordi Amat i Teixidó †

Nom i cognoms	Militància	Estat	Natural	Professió	Resident	Execució	Data	E.C.	Jutjat
Jaume Riera Coll	ERC	38	Arenys de Mar	guàrdia urbà	El Papiol	Camp de la Bóia	21/06/39	C	J.M. Sector 3
Salvador Gallart Coll		24	Arenys de Mar	fuster	Barcelona	Camp de la Bóia	27/07/39	S	J.M. núm. 15
Guifré Llevat Ferrer (LV 20 i 25/04/40)	CNT	21	Arenys de Mar	estudiant	Barcelona	Camp de la Bóia	25/04/40	S	J.M. núm. 10
Jaume Cabrera Omella	CNT-FAI		Arenys de Mar		Arenys Mar	Camp de la Bóia	12/07/39		J.M. núm. 12
Vicenç Cañameras Colomer	CNT-FAI	20	Mataró	tintorer	Arenys Mar	Camp de la Bóia	12/07/39	C	J.M. núm. 12
Jesús Rebollo García	CNT-FAI	30	Rincón de San Ginés (Múrcia)	tintorer	Arenys Mar	Camp de la Bóia	16/07/39		J.M. núm. 12
Vicenç Carbó Arsó	CNT-FAI	40	L'Alcora (Castelló)		Arenys Mar	Camp de la Bóia	18/07/39		J.M. núm. 14
Josep Martí Martori	UGT	34	Arenys de Mar	teixidor	Arenys Mar	Camp de la Bóia	18/10/39	C	J.M. núm. 2
Joan Méndez Sancho	CNT-FAI		Calanda (Terol)	guàrdia civil destinat a	Arenys Mar	Camp de la Bóia	07/11/39	C	J.M. núm. 4
Àngel Ballester Falcó	CNT-FAI	26	Arenys de Mar		Arenys Mar	Camp de la Bóia	08/11/39		J.M. Plaza
Joan Pallàs Seguerolas	CNT-FAI	52	Alcover (Tarragona)	jornaler	Arenys Mar	Camp de la Bóia	09/06/42		J.M. Arenys Mar
Josep Canals Caparrós			Arenys de Mar		Barcelona	Camp de la Bóia	7/11/39		
Francesc Riera Geli						Suïcidi a la presó			

Font: Solé Sabaté, Josep M./ Villarroya Font, Joan: *La repressió a la guerra i a la postguerra a la comarca del Maresme (1936-1945)*

NOTES

- 1.- Cf. *Solidaridad Obrera*, dissabte 1 d'agost de 1936, pàgina 6 (AA). Informe de los sucesos desarrollados en ésta durante la lucha contra la rebelión fascista.
- 2.- Cf. *Treball* núm. 27, divendres 21 d'agost de 1936, pàgina 11 (AA).
- 3.- Cf. Josep M. Miquel i Vergés: *Papers sobre els primers dies de la revolució a Arenys de Mar*. Escrits a mà, 10 pàgines.
- 4.- Cf. *Solidaridad Obrera*, diumenge 8 de novembre de 1936, pàgina 8(AA). Article signat per J.R.G.
- 5.- Cf. *La Vanguardia*, dimarts 6 d'octubre de 1936, pàgina 8.
- 6.- Cf. *La Vanguardia*, diumenge 31 de gener de 1937, pàgina 4.
- 7.- Cf. Papers manuscrits per Josep M. Miquel R/10-6 (AHFF).
- 8.- Segons Josep M. Pons Guri: "*Aquells elements forasters eren esperats pels que hi havia concentrats davant de l'Ajuntament. A l'entorn de les quatre de la tarda pujaren, tots plegats, Riera amunt, formant una massa compacta impressionant, fins al punt que la gent es tancava a casa. Es deia que, poc abans, el Comitè havia manat al que feia de sagristà que deixés obertes les portes de l'església, perquè calia fer-hi un registre per si hi havia armes*".
- 9.- Cf. *Solidaridad Obrera*, diumenge 8 de novembre de 1936, pàgina 8(AA). Article signat per J.R.G.
- 10.- Cf. *La Vanguardia*, divendres 11 de desembre de 1936, pàgina 8. A disposició del Tribunal Popular.
- 11.- Segons l'advocat arenyenc Josep M. Pons i Guri.
- 12.- Cf. Fernando Gomez Catón: *La Iglesia de los Martires* (part II). Barcelona, 1989, pàgina 60.
- 13.- Cf. Mn. Josep M. Cervera Berta: *Testimoniatge de fe i de fidelitat (Els preveres de la Diòcesi de Girona víctimes de la revolta del 1936)*. Girona, 1991, pàgina 34.
- 14.- Cf. *La Vanguardia*, dissabte 25 de setembre de 1937, pàgina 8. El orden público. Incautaciones de moneda.
- 15.- Cf. *Causa General* d'Arenys de Mar, pàg. 10 (AHFF). Marxà a l'exili de França.
- 16.- També era president del partit. Acabada la guerra s'amagà a Barcelona.
- 17.- Carta de l'alcalde Cusachs al director general d'Administració Local. 15-05-1937. Generalitat republicana, lligall 296, exp.19 (ANC).
- 18.- Carta del Director General d'Administració Local a l'alcalde d'Arenys de data 19-05-1937. Generalitat republicana, lligall 296, exp.20 (ANC).
- 19.- Carta de l'alcalde Cusachs de data 22-05-1937. Generalitat republicana, lligall 296, exp.21 (ANC).

- 20.- Carta de Cusachs al Director d'Administració Local, de data 14-06-1937 Generalitat republicana, lligall 296, exp.22 (ANC).
- 21.- Carta de l'alcalde Cusachs del 20-06-1937. Generalitat republicana, lligall 296, exp. 23 (ANC).
- 22.- De l'informe del delegat. Generalitat republicana, lligall 296, expedient 27 (ANC).
- 23.- Carta del 4-10-1937 de l'alcalde al Director General d'Administració Local. Generalitat Republicana, lligall 296, exp. 33 (ANC).
- 24.- Cf. *La Vanguardia*, diumenge 4 de setembre de 1938, pàgina 6. En Arenys de Mar no quieren más vecinos.
- 25.- Cf. *La Vanguardia*, dijous 25 de novembre de 1937, pàgina 3.
- 26.- Cf. *La Vanguardia*, dijous 13 de gener de 1938, pàgina 5. Recordem que la Diada de l'Infant substituïa la festivitat dels Mags d'Orient.
- 27.- Cf. *La Vanguardia*, diumenge 1 de novembre de 1936, pàgina 12. Aquesta partida de fusells i d'altres, era material bon xic obsolet, sense gatells, o altres elements necessaris, amb munició que tampoc corresponia, etcètera.
- 28.- Cf. *La Vanguardia*, diumenge 7 de març de 1937, pàgina 3. Nuevas adhesiones.
- 29.- Cf. *La Vanguardia*, número 22.866, dissabte 26 de juny de 1937, pàgina 1. El bombardeo de la costa catalana por un buque faccioso.
- 30.- Cf. *La Vanguardia*, dimarts 24 d'agost de 1937, pàgina 4. Nota del Ejército del aire.
- 31.- Cf. *Solidaridad Obrera*, diumenge 8 de novembre de 1936, pàgina 8(AA). Article signat per J.R.G.
- 32.- Membres del grup Búnquers Arenys: Núria Benaiges, Xavi Benet, Ramon Bruguera, David Castañeda, Esther Castañeda, Joan Miquel Llodrà, Joan Roldós i Dani Vives. Planimetria de Xavi Benet i fotografies de David Castañeda.
- 33.- Carta de l'alcalde d'Arenys de Mar al fiscal instructor de la *Causa General*, 14-05-1941 (AHNM).
- 34.- Segons el dietari del Sr. Arxer.
- 35.- Cf. *La Vanguardia*, dimarts 18 de juliol de 1939, pàgina 7. Article d'Spectator.
- 36.- Cf. Gárate Córdoba, José M^a. *Partes de guerra. Ejército Nacional*. Tomo I, pàg. 394. Editorial San Martín (Madrid 1977).
- 37.- Cf. *La Vanguardia*, divendres 10 de febrer de 1939, pàgina 3. Crònica: Retorno sentimental de un catalán a Gerona per Josep Pla.

C. N. T.

A. I. T.

Sindicat Únic de Treballadors

Als obrers:

Tenim necessitat d'adreçar-nos novament als treballadors per a sortir al pas de la campanya d'injúries i descrèdit que d'un temps a aquesta part es ve fent contra nosaltres. Hi ha gent interessada en atribuir-nos la paternitat de totes les exigències i totes les privacions que la guerra ens imposa, i això, no solament ací, sinó arreu de Catalunya.

Entre altres coses, es diu que nosaltres tenim la culpa de què manqui farina, que per culpa nostra s'apuguen els queviures; i que també, per culpa nostra, manquen molts articles alimenticis. I nosaltres diem, afirmem i demostrem, que si algú és responsable d'aquest estat de coses no és precisament la C. N. T.

Se'ns tira en cara que obliguem a contribuir als treballs municipals a tots els ciutadans, i nosaltres diem, que si ho fem hem estat autoritzats per una Assemblea i no fem res més que fer complir els seus acords.

Nosaltres hem de dir, que no ens interessa gens ni mica que els que no havien treballat mai, els que portaven una vida acomodada, els que per la seva posició econòmica es consideraven superiors als obrers, és a dir, els feixistes encoberts, que encara en queden molts, es queixin quan en bé de tots se'ls obliga a treballar desinteressadament; el que sí ens dol, és que alguns treballadors es deixin sorprendre en la seva bona fe, per les propagandes interessades d'aquests elements que no saben ni volen sentir la grandesa i la magnitud del moment en què vivim.

Tenim per norma plantejar els problemes de cara al poble i que sigui aquest el que en Assemblees determini el que s'ha de fer. Una vegada més anem a fer-ho, amb l'esperança de què els acords que es prenguin representin el sentir dels treballadors. Preguem, doncs, a aquests, que acudeixin a aquest acte a exposar els seus anhels, les seves aspiracions i les seves queixes.

Amb aquest fi us invitem a l'**Assemblea General Extraordinària** que tindrà lloc el proper divendres, dia 19, a les vuit de la vetlla en el local «SALA MERCÈ», per a tractar el següent

Ordre del dia

Primer. Lectura i aprovació de l'acta anterior.

Segon. Nomenament de mesa de discussió.

Tercer. Informe de la Junta Central.

Quart. Informe dels nostres representants en el Consell Municipal.

Cinquè. Posició del Sindicat davant dels problemes que té plantejats el Municipi.

a) Treballs Municipals.

b) Impost de guerra.

c) Qüestió d'Abastos.

Sisè. ¿Quines determinacions cal prendre contra els companys que no vulguin complir els acords que emanen de les Assemblees?

Setè. Assumptes generals.

Els companys que signen en representació de totes les seccions del Sindicat, recomanen a tots els companys que acudeixin a l'Assemblea, tant per l'importància decisiva d'aquesta, com per què els acords que recaiguin hauran d'ésser complets per tots.

Espcrant, doncs, la vostra assistència, us saluden fraternalment

Per la Secció Fabril
AGUSTÍ TAYEDA

Per la Secció Metal·lúrgia
VALENTÍ AGUILAR

Per la Secció Pell
JOAN BAS

Per la Secció de Tècnics
JOAQUIM NOGUER

Per la Secció Construcció
FÈLIX BUCH

Per la Secció Vidre
ENRIC ARRUFAT

Per la Secció Esp. Públics
JOSEP BRAS

Per la Secció Pescadors
RAMON FAJARNÉS

Per la Junta Central
MARIAN GALINDO

Per la Secció Camperols
JOAN BERTRAND

Per la Secció Vària
ÀNGEL BASTIDA

Per la Secció Transports
JOSEP CARDUS

Per la Secció Prof. Lliberals
JOAN VILARÓ

Arenys de Mar, febrer del 1937.

Treballadors.





DILIGENCIA.- Acredito por la presente que en el expediente de responsabilidades políticas que se sigue contra ^{seña-} lado de nº 2788 entr otros particulares aparece el siguiente: Una certificación expedida por el Juzgado Militar de Arenys de Mar en la que se lee: SENTENCIA..... RESULTANDO que el procesado de 41 años, casado, industrial, hijo de Joaquín y Ángela, natural de Arenys de Mar y vecino de Arenys de Mar, afiliado al partido de Izquierda republicana de Cataluña desde enero de 1934 hasta octubre del propio año que con motivo de los hechos revolucionarios del 6 de octubre fue destituido por haberse sumado a los desmanes ocurridos aquella noche tales como la incantación de la oficina telefónica. A consecuencia de las elecciones de febrero de 1936 el procesado fue repuesto al cargo y concejal del Ayuntamiento si bien al estallar la revolución marxista y debido a que el partido de izquierda no intervino en el comité dejó de actuar en el cargo mencionado no ostentando durante el dominio marxista cargo alguno se alegraba de los desmanes y llegó a vaticinar el asesinato del Sr. Culubret desde persona de derechas de la población sin que conste interviniera directamente en tal asesinato. CONSIDERANDO..... CONSIDERANDO..... FALLAMOS que debemos condenar y condenamos al procesado a la pena de DOCE AÑOS DE RECLUSIÓN TEMPORAL, si bien proceda que la pena impuesta por la pena de seis años y undia de prisión mayor. El acuerdo del Sr. Auditor y el del Capitán General este último de fecha 26 de agosto de 1942 aprueba la sentencia dictada así como la comutación.

Barcelona, veintitres de julio de mil novecientos cuarenta y tres.

